

MUSEUM NORDSJÆLLAND

Årsberetning 2017

Indhold

Indholdet er
klikbart

Indledning.....	3
Museets drift.....	4
Forvaltning af museumsloven.....	6
Arkæologiske undersøgelser.....	7
Arkæologiske undersøgelser i Allerød Kommune.....	8
Arkæologiske undersøgelser i Fredensborg Kommune.....	11
Arkæologiske undersøgelser i Furesø Kommune.....	13
Arkæologiske undersøgelser i Gribskov Kommune.....	14
Arkæologiske undersøgelser i Halsnæs Kommune.....	21
Arkæologiske undersøgelser i Helsingør Kommune.....	22
Arkæologiske undersøgelser i Hillerød Kommune.....	25
Arkæologiske undersøgelser i Hørsholm Kommune.....	29
Arkæologiske undersøgelser i Rudersdal Kommune.....	29
Nyere tid og Lokalarkiver.....	30
Indkomster og registrering.....	30
Forvaltning af museumsloven – nyere tid.....	33
Lokalarkiverne.....	35
Samlinger, magasiner og udstillingslokaler.....	39
Samlinger.....	39
Magasiner.....	40
Udstillingslokaler.....	43
Forskning.....	44
Forskning – arkæologi.....	44
Forskning – nyere tid.....	46
Formidling.....	49
Udstillinger.....	49
Markeder, museumsdage og andre arrangementer.....	50
Parforcejagtlandskabet i Nordsjælland.....	54
Arbejdende værksteder.....	55
Foredrag og andre arrangementer.....	55
Anden formidling.....	57
Skoletjenesten.....	58
Hjemmeside og sociale medier.....	61
Publikationer.....	62

Indledning

Museum Nordsjælland opstod den 1. januar 2014 som en fusion af de kulturhistoriske museer i Gribskov, Hillerød og Hørsholm, så dette er beretningen om museets fjerde leveår. Årsberetningen giver et overblik over museets arbejde med "de fem museumssøjler": indsamling/udgravninger, registrering, bevaring, forskning og formidling. Beretningen indeholder udvalgte statistiske oplysninger, yderligere oplysninger kan ses i museets indberetning til Slots- og Kulturstyrelsens rapport "Danske Museer i Tal" senere på året og i museets årsregnskab, der fra engang i juni måned kan downloades fra museets hjemmeside museumns.dk. På hjemmesiden findes også oplysninger om museets medarbejderstab, ledelse og bestyrelse, ligesom alle udstillingssteder og deres åbningstider er omtalt her.

Museet retter en stor tak til sine mange samarbejdspartnere. En særlig tak skal lyde til de mange foreninger og frivillige, som støtter vores arbejde: Fyrlauget, Gilleleje og Omegns Museumsforening, Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn, Nordsjællands Museumsforening, Pibe Møllelaug, Ramløse Mølleforening, seniorsmedene fra Metal Nordsjælland, trykkerne på Grafisk Museum, Vilhelms Skibslaug og ikke mindst de mange frivillige, som deltager i arkæologiske udgravninger, hjælper til med udstillinger, registrerer museumsgenstande eller ordner billeder og arkivalier på museerne og i lokalarkiverne, passer Æbelholt Klosterhave og hjælper til på klostermarkedet og julemarkedet på Hillerød Bymuseum.

Årsberetningen er udarbejdet af museets medarbejdere og ledelse. Tak for jeres indsats – både den, I har ydet til denne beretning, og den, som I så vedholdende leverer i hverdagen.

Ole Lass Jensen
museumsdirektør

Museets drift

Drift og resurser

Museets økonomiske grundlag har været nogenlunde stabilt de sidste par år. Både i 2016 og 2017 lå museets samlede indtægter lige omkring 26 mio. kr. Indtægterne omfatter både de kommunale og statslige tilskud og indtægter fra eksterne opgaver, først og fremmest arkæologiske udgravninger. Til dette billede hører, at museet i 2016 skulle spare ca. 450.000 kr. på driftsområdet. Oveni fortsætter nedskæringen af statstilskuddet med 2 % årligt, og det kan naturligvis mærkes, for beløbet summer jo pænt op gennem årene. Til gengæld blev tilskuddene fra de tre hjemkommuner, Gribskov, Hillerød og Hørsholm, i 2017 øget med i alt 540.000 kr. årligt, et beløb, der er øremærket til husleje og drift af museets nye hoveddomicil i Frederiksgade i Hillerød.

Pr. 31. december 2017 havde museet 36 fastansatte og 20 timelønnede medarbejdere foruden et vekslende antal projektansatte, der især er tilknyttet det arkæologiske område. Mange fastansatte har deltidsstillinger, så de faste stillinger udgør kun ca. 26 årsværk. I starten af 2017 blev museets afdeling for nyere tid styrket med to ekstra medarbejdere, der henholdsvis arbejder med formidling og sagsbehandling samt forskning. Med den opgradering er afdelingen godt og vel tilbage til den timenormering, som samlet gjaldt før museumsfusionen i 2014.

Museum Nordsjælland fik med stor glæde tildelt et nyt arbejdsfelt i januar 2017, hvor museet blev site manager institution for UNESCO verdenskulturarvsområdet "Parforcejagtlandskabet i Nordsjælland", der omfatter Gribskov og Store Dyrehave samt Jægersborg Dyrehave og Hegn. Det betyder, at museet har det daglige ansvar for, at verdensarvsområdet beskyttes, udvikles og formidles. Til at varetage denne funktion blev der samtidig ansat en site manager. Projektet finansieres i fællesskab af Naturstyrelsen, Slots- og Kulturstyrelsen, Det Grønne Museum og Museum Nordsjælland samt Allerød, Fredensborg, Gribskov, Hillerød, Lyngby-Taarbæk og Rudersdal kommuner.

Museet har mange frivillige tilknyttet, og uden dem ville mange opgaver slet ikke kunne gennemføres. De frivillige udfører især registreringsopgaver inden for nyere tid, særlig vedrørende samlingerne i Hillerød, de deltager i det praktiske arbejde med udstillinger, og de deltager ikke mindst på museets forskellige markedsdage og som kustoder eller "arbejdende håndværkere" på nogle af udstillingsstederne.

Lokalesituationen

2017 var præget af en stor flytterokade. I april kunne vi rykke museets administration og den arkæologiske afdeling ind i en totalt nyrenoveret bygning i Frederiksgade 9 i Hillerød. Bygningen ejes af Hillerød Kommune, der også bekostede den vellykkede renovering. Museets tre hjemkommuner, Gribskov, Hillerød og Hørsholm, deles om huslejen og halvdelen af driftsudgifterne. Det gav os samtidig mulighed for at samle museets afdeling for nyere tid i museumsbygningerne på Sdr. Jagtvej i Hørsholm, som også rummer Hørsholm Lokalkarkiv.

Gribskov Kommunes plan om at sælge Pyramiden, som husede museets afdeling i Gilleleje, blev effektueret i 2017, og det betød, at bygningen skulle rømmes for kontorer og udstillinger. De fleste medarbejderne flyttede til afdelingerne i Hillerød og Hørsholm, mens nogle få forblev i Gilleleje. Her har Gribskov Kommune istandsat en pavillonbygning på Gasværksvej, hvor museet nu har tre arbejdspladser, således at vi har opholdt den lokale repræsentation.

Udstillingen i Pyramiden blev pakket ned og flyttet til museets magasin på Fiskerengen, som forinden var blevet udvidet med en 200 m² stor, indskudt etage. Museets gamle skolestue blev flyttet til den kommunale ejendom Østergade 20, hvor den blev suppleret med yderlige pulte, således at der i dag er et godt rum til museets skoletjeneste i Gilleleje.

Det har styrket museumsfusionen betydeligt, at vi nu har etableret to stærke faglige miljøer og en stærk samlet administration. Det har resulteret i mere effektive arbejdsgange og stordriftsfordele, som understøtter det, der var meningen med museumsfusionen: mere museum for pengene.

Forvaltning af museumsloven

Museet modtager og gennemgår alt offentliggjort planmateriale fra de kommuner, der udgør museets geografiske arbejdsområde, det vil sige kommuneplaner, lokalplaner, miljøplaner m.v. Sagsbehandlingen er udgangspunktet for de fleste arkæologiske forundersøgelser og udgravninger og de faglige undersøgelser inden for nyere tid. Forvaltningen rummes i museumslovens kapitel 8, og i daglig tale kaldes området for "kapitel 8-arbejdet".

Museet dækker det arkæologiske arbejde i ni kommuner: Allerød, Furesø, Fredensborg, Gribskov, Halsnæs, Helsingør, Hillerød, Hørsholm og Rudersdal. Arbejdet vedrørende nyere tid varetages i Allerød, Fredensborg, Gribskov, Hillerød og Hørsholm kommuner. Museet er desuden lokalarkiv for Hørsholm Kommune og for Gribskov Kommune.

Som regel er museet tidligt inde i planprocessen, så f.eks. den arkæologiske vurdering af et areal allerede kan ske, mens planmaterialet udarbejdes. Kapitel 8-arbejdet handler bl.a. om at vurdere, hvorvidt kulturhistoriske interesser berøres i forbindelse med jord- og anlægsarbejder, eller når eksisterende bygninger skal ombygges eller nedrives. Vurderingerne har f.eks. betydning for, om der skal foretages arkæologiske undersøgelser, inden anlægsplaner føres ud i livet, eller om bygninger og kulturmiljøer skal dokumenteres, inden de forandres eller helt forsvinder. På nyere tids-området deltager museet derfor også i kommunernes almene bygningsregistrering og kortlægning af kulturmiljøer.

Museet modtager også oplysninger om alle byggesager og andre anlægsarbejder fra kommunerne, så derfor fylder sagsbehandling meget i museets daglige arbejde. I 2017 har museet bl.a. behandlet 39 lokalplaner og 8479 byggesager i relation til kulturhistoriske interesser. Det er kun et mindre antal byggesager, der ender med en egentlig sagsbehandling, men alt planmateriale og alle byggesager gennemgås. Antallet af lokalplaner og byggesager har været nogenlunde stabilt de seneste par år.

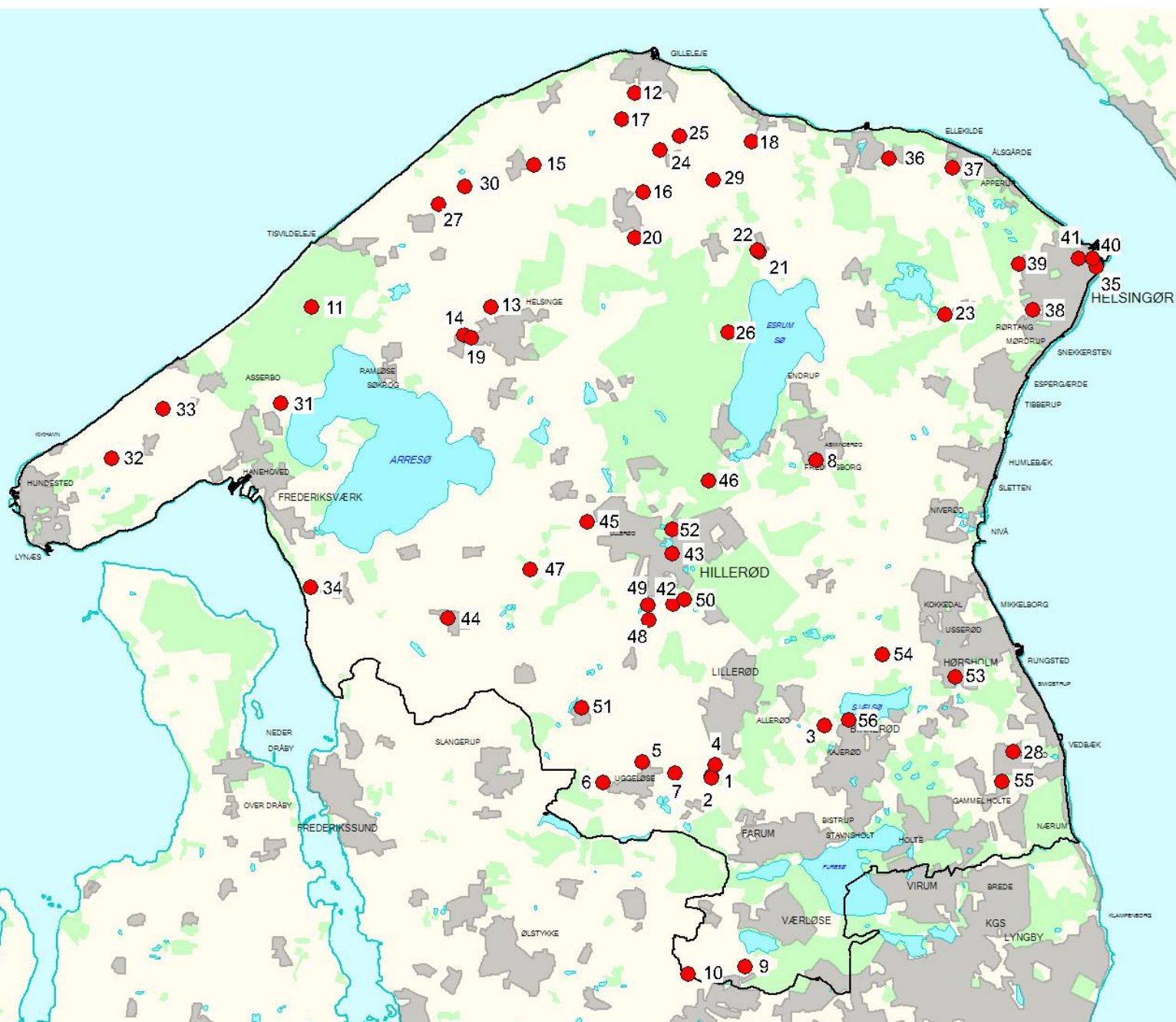
Sagsbehandlingen sker i et godt samarbejde med alle de ni kommuner, museet betjener. På det arkæologiske område bidrager alle kommunerne økonomisk til museets sagsbehandling.

De arkæologiske forundersøgelser og udgravninger og de faglige undersøgelser på nyere tids-området, der i 2017 blev udført i forbindelse med kapitel 8-arbejdet, er omtalt i de følgende to hovedafsnit.

Arkæologiske undersøgelser

I forhold til de foregående år var udgravningsaktiviteten i 2017 spredt i flere af de ni kommuner, hvor museet har det arkæologiske ansvar. Der var fortsat en stor aktivitet omkring Hillerød, men også i Helsingør og Gribskov kunne det mærkes, at der efterspørger flere grunde til boligudstyknig, for det medfører ofte forudgående arkæologiske undersøgelser.

Kortet viser, hvor de arkæologiske undersøgelser fandt sted i 2017.

Udgravningerne forud for supersygehuset ved Hillerød blev afsluttet efter fem års kampagner. Der forventes dog nogen aktivitet på naboarealerne i de kommende år, når traceer til ledningsomlægninger, veje osv. skal undersøges. Desuden skal der anlægges både en S-togsstation og en ny bydel ved sygehuset, og i den forbindelse forventes også arkæologiske undersøgelser.

I 2017 foretog museet 43 forundersøgelser og 20 egentlige udgravninger. De er alle omtalt kommunevis i det følgende, de vigtigste lidt mere udførligt. Alle lokaliteterne, hvor der er udført undersøgelser, er vist på ovenstående kort.

Arkæologiske undersøgelser i Allerød Kommune

Jernudvinding

Forud for anlæggelse af et logistikcenter ved Vassingerød foretog museet en arkæologisk forundersøgelse af de berørte arealer på omkring 8 hektar. Forundersøgelsen resulterede i udpegning af et felt på 1500 m², som rummede store gruber på op til 12 meters længde. I én af gruberne blev der fundet en jernudvindingsslagge på 2,9 kg. Derudover blev der fundet en sleben flintøkse, diverse kogestensgruber og en ovn.

Brudstykke af en ornamenteret lerblok fra ældre jernalder.

Det udpegede felt blev udgravet umiddelbart efter forundersøgelsen. I gruberne fandtes keramik og flere mindre slagge fra jernudvinding samt myremalm og en del af en formodet forplade af ler til en jernudvindingsovn. Desuden blev der fundet et fragment af en ornamenteret lerblok fra førromersk jernalder. Lerblokkene kendes fra mange andre samtidige bopladser, men det er stadig en gåde, hvad de har været brugt til.

(MNS50309 Farremosen I. Forundersøgelse og udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 1).

Mere førromersk jernalder og lidt stenalder

Forud for anlæggelse af et fjernvarmeverk ved Vassingerød foretog museet en arkæologisk forundersøgelse af de berørte arealer på omkring 3,5 hektar. Forundersøgelsen resulterede i udpegning af to felter på hhv. 380 m² og 550 m². Det første felt rummede et anlæg, som i form og dybde lignede de kældre, der tidligere er fundet ved en udgravning ca. 400 meter vest herfor. Det andet felt rummede et kulturlag fra bondestenalderen, som strakte sig over ca. 300 m². Derudover fandtes resterne af en såkaldt mosepotte fra bondestenalderen. De udpegede områder forventes udgravet i 2018.

(MNS50386 Farremosen II. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 2).

Spor fra bondestenalderen

I forbindelse med nedlæggelse af fjernvarmerør mellem Birkerød og Blovstrød blev der undersøgt 1360 meter grøft på hver sin side af Kongevejen i varierende bredde fra 1,8-8,5 meter. Det undersøgte areal består mestendels af militært øvelsesterræn, og der sås mange spor af militære aktiviteter. Nord for Kongevejen fandtes i et lille vådområde nogle få, spredte kogegruber samt spredte dyrekogler, som ikke kan dateres nærmere. Syd for Kongevejen fandtes spor af en boplads fra bondestenalderen i form af en håndfuld mindre gruber med keramik fra tragtbægerkulturen.

(MNS50402 Høveltegård. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 3).

Det vælter op af jorden i Farremosen

Forud for den fortsatte byggemodning ved Farremosen i Vassingerød har museet foretaget en arkæologisk forundersøgelse af et 20 hektar stort areal. Efter forundersøgelsen blev der udpeget fem felter til regulær udgravning, alle med en datering til ældre jernalder. De første to felter lå i et område som ejes af Pankas A/S. De tre andre felter ejes af SCT Transport.

Felt 1 (2100 m²) rummede flere store grubekomplekser med fund af keramik og brændt ler. Feltet tolkes som et aktivitetsområde tilhørende en boplads, som sandsynligvis skal findes på den bakketop, hvor den nuværende gård ligger, eller nord for vejen ind til gården (se felt 4). Ud fra keramikfund dateres anlæggene til førromersk jernalder.

Felt 2 (2200 m²) rummede talrige anlæg, ligeledes fra førromersk jernalder. Der er formentlig tale om et aktivitetsområde tilhørende samme boplads som felt 1. Den sydlige del af feltet lå på en mindre forhøjning mellem to vådområder. Her blev der blandt andet fundet et intakt lerkar. Karret blev hjemtaget og CT-skannet på Hillerød Sygehus. Det indeholdt desværre ingen genstande.

Felt 3 (1900 m²) rummede spor af et enkelt langhus samt flere store grubekomplekser, hvori der var fund af keramik og brændt ler. Der er formentlig tale om en boplads fra førromersk jernalder.

Felt 4 (2200 m²) rummede talrige anlæg i form af gruber fra førromersk jernalder. Feltet lå nord for felt 1 på Pankas område. Felt 1 og felt 4 var i realiteten en del af samme område, da afgrænsningen mellem de to felter udelukkende skyldtes, at der var tale om to forskellige bygherrer.

Felt 5 (2000 m²) lignede felt 3 mht. til huskonstruktioner og gruber. Feltet blev ikke udgravet, da området ikke ville blive berørt af byggeaktivitet.

(MNS50406 Farremosen III. Forundersøgelser og udgravninger betalt af bygherrerne. Kort nr. 4).

Tomten af et langhus ved Farremosen, hvor sporene af de tagbærende stolper er markeret med spande.

Gode fund i nærområdet, men ingen på arealet

I forbindelse med Allerød Kommunes salg af et ca. 2 hektar stort areal i den nordlige ende af Lyngø, havde museet anbefalet en forundersøgelse. Anbefalingen hvilede på flere faktorer, bl.a. nærheden til overpløjede gravhøje og en boplads fra bronzealderen. Dertil kom nærheden til den historiske landsby og en fyrstegrav fra romersk jernalder ved Kirkebakkegård. Til trods for de gode forudsætninger blev der ikke fundet spor af kulturhistorisk interesse ved forundersøgelsen, da store dele af arealet var terrænreguleret.

(MNS50331 Baunesvinget, Lyngø. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 5).

Mindre forundersøgelser

Inden udvidelse af Store Rosenbusk Grusgrav foretog museet en lille, selvfinansieret forundersøgelse. Der blev ikke fundet spor af fortidsminder, og derfor blev arealet straks frigivet.

(MNS50297 Store Rosenbusk. Forundersøgelse betalt af indvinderen og museet. Kort nr. 6).

I forbindelse med udvidelse af grusgrav blev der foretaget en mindre forundersøgelse vest for bopladsen Brede Myrebjerg. Der blev kun fundet fire kogestensgruber i nærheden af den allerede kendte boplads. Anlæggene blev undersøgt straks, så området kunne frigives samme dag.

(MNS50208 Brede Myrebjerg. Forundersøgelse betalt af indvinderen og museet. Kort nr. 7).

Arkæologiske undersøgelser i Fredensborg Kommune

Når ofringer og dagligdag smelter sammen

En unik samling af redskaber og husgeråd af træ blev i foråret udgravet i en mose i Asminderød. Blandt de sjældne fund var flere ardskeer, en tørvespade, en ske, skåle, samt en rig variation af genstande fra hverdagen i yngre romersk jernalder. Fund, som havde ligget gemt i optimale bevaringsforhold i mosens våde miljø. De talrige fund blev gjort i en af jernalderens tørvegrave, som var gravet i mosebassinet. Ud over de sjældne trægenstande rummede tørvegraven også sten og lerkar. Jernaldermenneskene havde tillige konstrueret et flettet, ovalt hegn og lagt store sten i bunden af tørvegraven og derved skabt en aflukket konstruktion, hvori en stor del af træredskaberne var nedlagt. Tørvegraven med fund og konstruktionselementer blev registreret med 3D-fotografering. Igangværende analyser af trægenstandene skal bl.a. afsløre de anvendte træsorter og genstandenes præcise alder.

Udgravning af trægenstande i en tørvegrav fra jernalderen ved Asminderød.

3D-foto, hvor tørvegravene med trægenstande og lyse sten ses ovenfra.

På en mindre forhøjning, på samme areal, blev der udgravet en bebyggelse med to gårde fra overgangen mellem yngre romersk jernalder og ældre germansk jernalder. Gårdene bestod af langhuse med tilhørende mindre økonomibygninger. På bopladsen fandtes også en brønd. Fundet af en samtidig gård og et udnyttet ressourceområde som mosebassinet bidrager væsentligt til vores forståelse af jernalderbefolkningens landskabsudnyttelse i Nordøstsjælland og giver, ikke mindst, et spændende indblik i den meget forskelligartede anvendelse af moserne, og den betydning de har haft for jernalderens mennesker. (MNS50254 Højvang II. Udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 8).

Velbevaret træstykke fra tørvegravene med tydelige tilhugningsspor fra en økse.

Arkæologiske undersøgelser i Furesø Kommune

Et langhus på en bakketop

I januar måned udførte museet en forundersøgelse på en bakketop, hvor der skulle deponeres jord i forbindelse med frilægning af Jonstrup Å, som var rørlagt på dette sted. Der blev udlagt fem små søgegrøfter hen over bakkens sydlige side. I de to sydligste grøfter, som lå på et mindre plateau, blev der fundet spor af et treskibet langhus og enkelte gruber. I en stor affaldsgrube nær huset lå der keramik fra yngre bronzealder per. IV. Arbejdet blev afsluttet på én dag. Der blev udpeget et areal, som skal friholdes fra jordarbejder, således at en udgravning kan undgås.

(MNS50352 Flyvestation Værløse. Forundersøgelse betalt af museet. Kort nr. 9).

En skat på Skatholm?

Der fandtes ingen nedgravede skatte på lokaliteten Skatholm, der ligger i den sydvestlige del af den tidligere Flyvestation Værløse. Til gengæld blev der udgravet ikke mindre end to fundrige kulturlag fra den mellemste del af bondestenalderen. Kulturlagene lå på en sydvestvendt skråning ned mod et lavtliggende, fugtigt område ved Jonstrup å. I kulturlagene blev der fundet store mængder flintaffald fra fremstillingen af datidens redskaber. Blandt redskaberne var knive, økser, segl og pilespidser. Også skår fra datidens lerkar lå spredt i laget.

I 2016 udgravede museet resterne af et langhus kun få hundrede meter fra kulturlagene. Også huset dateres til den mellemste del af bondestenalderen. Fremtidige kulstof 14-dateringer vil be- eller afkræfte, om de to steder kan have været i brug på samme tid.

(MNS50407 Skatholm. Forundersøgelse og udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 10).

Arkæologiske undersøgelser i Gribskov Kommune

Tilbage til Torup

I 2016 blev hele tomten af "gård B" frilagt, således at gården kan indgå i formidlingen af den tilsandede landsby. Dog manglede bageovnen at blive undersøgt, hvilket skete i 2017. Der kunne ses flere faser i opbygningen af ovnen, hvilket understøtter, at ovnen har ligget samme sted gennem en længere periode. (MNS50028 Torup. Udgravning betalt af museet. Kort nr. 11).

Naturvidenskabelige analyser bygningstømmer fra bondestenalderen

Museet har søgt og fået midler fra Slots- og Kulturstyrelsen til konservering, vedbestemmelse og dendrokronologisk datering (årringsdatering) af bygningstømmer, der blev fundet i Pandehave Ådal i forbindelse med udgravning forud for nedlægning af en elledning. Tømmeret stammer antagelig fra slutningen af bondestenalderen, dolktiden, men årringsdateringen kunne ikke udføres, da alt tømmeret var af hassel, som er uegnet til dette formål.

(MNS50145 Elledning Gilleleje-Horneby. Analyser betalt af Slots- og Kulturstyrelsen. Kort nr. 12).

Helsing Nord: årets største udgravning

I 2017 afsluttedes prøvegravningerne af et 28 hektar stort areal forud for anlæggelsen af den nye bydel ved Helsing Nord, også kaldet Troldebakkerne. Der blev påvist mindst 11 tomter af langhuse og bopladsspor fra både tragtbægerkultur, yngre bronzealder, førromersk jernalder, ældre romersk jernalder og ældre germansk jernalder. Hertil blev der fundet teglovne fra nyere tid. I alt blev der indstillet 7,7 hektar til regulær udgravning. Efter bygherrens ønske er udgravningerne delt op på tre etaper, hvoraf den første blev sat i værk i 2017.

Teglovne

Ved udgravningerne blev der udgravet fire teglovne af kammerovnstypen med tilhørende indfyringsgruber, der har ligget regelmæssigt med 50 meters mellemrum omkring et lille vandhul og

En af teglovnene fra udgravningen ved Helsing Nord.

Den stensatte ælteplads ved teglovnene.

dermed ser ud til at have fungeret samtidigt. De fire ovne er så forskellige i konstruktion, at der er grund til at tro, at de er opført af hver sin bonde, der har forsøgt sig med teglproduktion til eget forbrug. Klumper af sammenbrændt tegl vidner om, at det ikke altid er gået efter planen. I forbindelse med ovnene er der fundet en cirkelrund stensat ælteplads, en såkaldt "trosse", der nærmest mirakuløst har undgået ødelæggelse af dyrkning. Ælteværket, der har været drevet af et trækdyr omkring et midternav, er det mest velbevarede af sin art fundet i Danmark. Ovnene og æltepladsen kan med forbehold dateres til udskiftningstiden (1782-1813).

Gårde fra romersk jernalder

Der blev også undersøgt en jernalderlokalitet med fire gårde. Flere af husene lå på samme sted, og der har derfor været tale om én eller to gårde, som blev flyttet rundt på plateauet. Ét hus lå afsides fra de

Bunden af to fodbægre af ler fra jernaldergårdene ved Helsingør Nord.

En af kogestensgruberne fra jernaldergårdene ved Helsingør Nord halvt gennemskåret.

andre. Gårdene har eksisteret i de første århundreder efter Kristi fødsel. I tre af langhusene var de mindre vægstolper og spor efter husenes indre konstruktionselementer bevaret. Omkring gårdene blev der fundet samtidige affaldsgruber, materialetagningsgruber og andre funktionsgruber. Gruberne indeholdt en variation af kasseret keramik fra perioden – som noget særligt skal nævnes stykker af tre fine fodbægre, som ikke har været hvermandseje. På lokaliteten blev der endvidere registreret en 175 meter lang grøft, der muligvis har markeret bebyggelsens afgrænsning.

Kogestensgruber

Ved forundersøgelsen blev der fundet ca. 500 kogestensgruber, hvoraf mange lå spredt i landskabet. I flere tilfælde kunne der dog udskilles regulære klynger omkring vådområder. I forbindelse med udgravningerne blev der undersøgt flere af disse klynger. Der blev udgravet ca. 200 kogestensgruber, hvorfra der blev udtaget jordprøver af et udvalg. Jordprøverne skal analyseres med henblik på at skaffe prøvemateriale til kulstof 14-datering af anlæggene og for at foretage vedanalyser af trækullet. Det kan belyse, hvilket brændsel, man har anvendt, og dermed hvilke træer, der har vokset i området. Desuden kan det give en ide om, hvilken type bål man har haft i bunden af kogestensgruben; et kort bål med hurtig varme (små kviste/grene) eller et længerevarende bål med større varmepåvirkning (større grene/stammer).

(MNS50183 Helsingør Nord. Forundersøgelse og udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 13).

Mere jernalder ved Helsingør

Ved en forundersøgelse af fremtidigt byggemodningsareal på 3,5 hektar blev der genfundet en tidligere registreret boplads fra Maglemosekultur samt keramik og bopladsspor fra ældre bronzealder. Hertil kommer to ensartede trækulsgruber fra yngre romersk/ældre germansk jernalder. Mod syd

fandtes et bopladssområde med stolpehuller, gruber og kogestensgruber, formentlig fra ældre jernalder, der er udpeget til regulær undersøgelse. Bopladserne har ligget på en langstrakt tange ud i et datidigt søbassin. (MNS50275 Helsing Tofte. Forundersøgelse betalt af byherren. Kort nr. 14).

En drømmeudgravning

I 2017 blev der udført en arkæologisk undersøgelse af en dyrkningstruet lokalitet øst for Blistrup, hvor forundersøgelser i 2016 havde påvist omfattende og velbevarede bopladsspor fra yngre bronzealder. Undersøgelsen påviste en bebyggelse i to hovedfaser, hvor gårdens bygninger og hegn var drejet 45 grader i den yngre fase. Her fandtes sporene af Gribskov Kommunes første sikre bronzealderhus. Huset har måske haft en specialiseret funktion i forhold til en formodet hovedbygning, hvis rester i dag formentlig ligger under Tulstrupvej på toppen af bakken. Som noget specielt har gården haft flere indhegninger af kraftige lerklinede hegn. Hertil fandtes et stort ovnanlæg i mindst tre faser, der antagelig har været til metalhåndtering, og et omfattende værkstedsområde, adskilt fra bebyggelsen med mindst 100 tætliggende kogestensgruber. Der blev gjort adskillige fine fund af keramik, ligesom der bl.a. blev fundet en flækkesegl, en skaftrillekølle og en bronzecelt. Lokaliteten tolkes som en mulig høvdingeresidens. Museet vil i 2018 søge Slots- og Kulturstyrelsen om midler til naturvidenskabelige undersøgelser af lokaliteten.

(MNS50300 Tårsbakke. Udgravning betalt af museet og Slots- og Kulturstyrelsens pulje til dyrkningstruede fortidsminder. Kort nr. 15).

Et mylder af kogestensgruber i udgravningen af bronzealderbopladsen ved Blistrup.

Våben og gamle urokser

Ved detektorafsøgning i kanten af den drænedes Søborg Sø, blev der fundet i alt tre jernøkser, seks spydspidser og flere fragmenter af sværd fra vikingetid / tidlig middelalder. Da samlede mængder af våben fra alle perioder af forhistorien er sjældne, gav Slots- og Kulturstyrelsen et tilskud

Rester af kranier fra to urokser – bemærk også kæbepartierne t.h.

til undersøgelsen af et ca. 1500 m² stort areal. Desværre resulterede undersøgelsen kun i fundet af yderligere en spydspids.

Meget overraskende dukkede der i stedet knogler op på kanten af den forhenværende sø. Gravemaskinen blev hurtigt erstattet af arkæologer på knæ med graveskeer i hænderne. Knoglerne viste sig at omfatte to nedlæggelser af urokser. De bevarede knogler var tydeligt arrangeret, og det taler for, at knoglerne var bevidst nedlagte og ikke tilfældigt affald. Der må således være tale om en kultisk handling, hvor dyrene er ofret i den datidige sø. Oppe på selve søbredden fremkom et lille affaldslag med flint og knogler. Blandt knoglerne var et kæbeparti fra en elg samt knogler med skæremærker. Flinten kunne dateres til af starten af maglemosetid, ca. 9000 f.Kr. Blandt fundene var også en benspids med modhager.

(MNS50377 Fredbogård. Forundersøgelse betalt af museet og Slots- og Kulturstyrelsen. Kort nr. 16).

En 10-11.000 år gammel, velbevaret benspids med modhager.

Metertykke moselag

Forud for etableringen af et slammineraliseringsanlæg på kanten af Bedsmosen nord for Pårup, blev der forundersøgt et ca. 9 hektar stort areal. Jordbunden består hovedsageligt af metertykke moselag, tørv og gytje, og det betød, at forundersøgelsen var noget udfordret af indtrængende vand og sammenstyrtninger af grøfterne. Ved forundersøgelsen blev der ikke påvist spor af kulturhistorisk betydning, men ved efterfølgende opsamlings fra de opgravede bunker blev der fundet en mikrolit (pilespids) fra ældre stenalders Maglemosekultur.

(MNS50381 Pårup Slammineraliseringsanlæg. Forundersøgelse betalt af byherren. Kort nr. 17).

Økser viser vej til bopladsen

I forbindelse med opførelse af et sommerhus ved Dronningmølle foretog museet en besigtigelse af jordarbejdet. Ved besigtigelsen blev der konstateret rester af kulturlag, enkelte stolpehuller og gruber. Der fremkom desuden et spændende fundmateriale bestående af bl.a. en hel, sleben flintøkse, flintafslag og lidt keramik. Materialet og anlæggene dateres til tiden omkring 3000-2800 f.Kr. Herefter foretog museet en regulær udgravning, som bl.a. afdækkede resterne af en toskibet hustomt. (MNS50428 Rævebakken 20. Udgravning betalt af bygherren og Slots- og Kulturstyrelsen. Kort nr. 18).

Højspændingsledning Helsinge-Frederiksværk

Forud for nedgravning af højspændingsledning fra Helsinge til Frederiksværk blev der i Gribskov Kommune registeret mere end 100 anlæg fordelt på otte bopladser. Der foreligger ikke en endelig datering af pladserne, men det formodes at de hører hjemme i perioden fra yngre bronzealder til yngre jernalder. (MNS50299 Helsinge- Frederiksværk elledning. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 19).

Højspændingsledning Borup-Græsted

Arkæologisk overvågning af muldafrømning til ledningstracé på en strækning af 20 km gennem både Hillerød og Gribskov Kommuner. Her blev bl.a. fundet to brandgrave fra ældre jernalder ved hhv. Nejede og Sletelte, en keramikrig grube fra yngre bronzealder ved Borup, diverse udsmidslag samt en del kogestensgruber. (MNS50307 Højspændingsledning Borup-Græsted. Forundersøgelse betalt af bygherre. Kort nr. 20).

Lille udgravning med gode fund

I forbindelse med arkæologisk overvågning af gravearbejder ved Munkevej 2 i Esrum blev der udgravet dele af et teglstengulv. Fundet tolkes som resterne af en bygning, der var knyttet til Esrum Kloster. (MNS50433 Munkevej 2. Overvågning og udgravning betalt af museet. Kort nr. 21).

Formidlingen ramte ned i gamle dage

I forbindelse med opsætning og fundering af seks formidlingsskilte ved Esrum Kloster blev der registeret en skillevæg, der har gået på tværs af klosterets østfløj (kapitelsalen). (MNS50376 Esrumkloster formidling. Udgravning betalt af museet. Kort nr. 22).

Rester af fundament ved Gurre Slotsruin.

Lille arkæologisk undersøgelse af middelalderlig stenlægning fundet i forbindelse af kloakering. Stenlægningen har antagelig relation til Gurre Slotsruin. (MNS 50401 Gurvevej 425. Udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 23).

Detektorfund oven på konstruktion fra middelalderen

I forbindelse med detektorafsøgning rundt om Søborg Slot blev der fundet en tæt pakning af sten. Omfanget af denne pakning kunne undersøgelsen ikke klarlægge. Der er formentligt tale om en konstruktion tilknyttet indgangsvejen til Søborg Slot. (MNS50434 Søborg Slot. Undersøgelse betalt af museet. Kort nr. 24).

Enkelte kogestensgruber

Forud for anlæggelse af svinestald ved Krigsagergård syd for Gilleleje blev der foretaget en

arkæologisk forundersøgelse. Herved blev registeret i alt tre kogestensgruber, hvilket ikke var grundlag for yderligere undersøgelser.

(MNS50422 Krigsagergård. Forundersøgelse betalt af museet. Kort nr. 25).

Mindre forundersøgelser uden fund

MNS50249 Depotområde Gribskov, etape III. (Betalt af bygherren. Kort nr. 26).

MNS50351 Ådyssegård, Vejby. (Betalt af museet. Kort nr. 27).

MNS50398 Krogholmgårdsvej 76B. Trørød. (Betalt af museet. Kort nr. 28).

MNS50412 Dragstrup. (Betalt af museet. Kort nr. 29).

MNS50421 Unnerupvej. (Betalt af museet. Kort nr. 30).

Registrering af privatsamlinger

Også i 2017 har museet registreret flere oldsagssamlinger i privateje. Der er overvejende tale om økser samt andre redskaber af flint og anden bjergart. Især forundersøgelserne og siden udgravningerne i Helsing Nord medførte mange registreringer af privatejede fund.

Danefæ

I alt blev der indsendt 206 fund fra Gribskov Kommune til Danefæ-behandling på Nationalmuseet. Hovedparten af fundene stammer fra markerne omkring Søborg. Blandt fundene skiller især to sig ud: Et vildsvinespyd og en hagebøsse fra middelalderen. Sidstnævnte er en utrolig sjælden genstandstype. Den er opkaldt efter den lille "hage" der sidder under løbet, og har oprindeligt haft et længere løb af jern, som desværre mangler her. Den er formentligt lavet på samme værksted som et fund fra Nynäs i Södermanland.

Herudover skal de mange fund af celte (små arbejdsøkser) fra yngre bronzealder fremhæves – det er blevet til ikke mindre end fire forskelligeartede stykker alene fra Gribskov Kommune.

Hagebøssen fra Søborg.

Arkæologiske undersøgelser i Halsnæs Kommune

Højspændingsledning

Forud for etablering af en højspændingsledning fra Helsingør til Frederiksværk blev der registreret en lokalitet med fund af kogestensgruber nær Karsmose. Desuden blev der, i Frederiksværk by ved Torvegade, fundet rester af et stendige fra 1700-tallet. Diget lå langs en nu delvist nedlagt allé mellem Gejthuset og Arresødal.

(MNS50299 Helsingør-Frederiksværk elledning. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 31).

Mere ledningsgravning

Halsnæs forsyning har i løbet af 2017 etableret en stor transportledning fra renseanlægget i Hundested til renseanlægget i Melby. I den forbindelse har museet foretaget en række forundersøgelser de steder i traceet, hvor ledningen skulle graves ned:

Ved Ullerød Skovvej blev der fundet et grubekompleks fra tidlig bondestenalder med en række gruber som indeholdt flintredskaber, afslag samt karakteristisk keramik. Ved Torup blev der fundet kulturlevn fra bondestenalderen i form af et mindre kulturlag med redskaber og enkelte knoglefragmenter samt gruber, stolpehuller og kogestensgruber, der sandsynligvis stammer fra jernalderen.

Lige nord for Melby blev der påtruffet rester af en forholdsvis velbevaret treskibet hustomt, hvor alle de tagbærende stolper har været understøttet af flade rødbrune sandsten. Endvidere var der bevaret spor af en del af vægstolperne og stolperne ved indgangspartierne samt en dyb, lerklinet ovnstruktur centralt placeret i huset.

Udgravning af hustomt fra romersk jernalder ved Melby.

Det bliver interessant at få resultaterne af de naturvidenskabelige analyser, som forhåbentlig kan belyse, hvad ovnen har været brugt til.

(MNS50314 Transportledning Hundested – Melby. Forundersøgelse betalt af byherren. Kort nr. 32).

Sø nær detektorfund fra yngre jernalder og middelalder

Ved Melby blev der udført en lille forundersøgelse forud for etablering af sø. Der fandtes intet af arkæologisk interesse.

(MNS50396 Tollerupvej 82, Melby. Forundersøgelse betalt af museet. Kort nr. 33)

Forundersøgelse nær gravhøj

Forud for anlæggelse af et jordvarmeanlæg i en privat have udførte museet en lille forundersøgelse. Den affødte ingen fund af arkæologisk interesse.

(MNS50432 C.A. Niensensvej 16, Ølsted. Forundersøgelse betalt af museet. Kort nr. 34)

Detektorfund

I Halsnæs Kommune er det på markerne omkring Kregme og Melby, at der opsamles flest detektorfund. I 2017 er det blevet til både mønter, beslag og fibler fra yngre jernalder/vikingetid og middelalder. Blandt de fineste fund er en fortinnet fibel i bronze, der forestiller én af Odins ravne.

Dragtspænde – en såkaldt fibel – fra yngre jernalder, der forestiller én af Odins ravne.

Arkæologiske undersøgelser i Helsingør Kommune

Udgravning i kælder i Helsingør

I forbindelse med etablering af dræn og anlæg af gulv i kælderen til Strandgade 87 foretog museet en arkæologisk forundersøgelse. Der blev påvist en faskine bestående af et granlag. Laget kunne, ud fra fund af lignende lag i Gl. Færgestræde, dateres til 1400-tallets begyndelse. Faskinen var etableret for at tørlægge et vådbundsområde, og den var efterfølgende blevet dækket med gødning fra de nærliggende stalde. I 1700-tallet blev der etableret en kælder på stedet, og derfor var de senere lag gravet væk. Forundersøgelsen gav ikke grundlag for at foretage regulære udgravninger, og derfor blev arealet frigivet.

(MNS50198 Strandgade 85 -87. Forundersøgelse betalt af byherren. Kort nr. 35).

En faskine fra 1400-tallet, bestående af et lag gran, der blev udgravet i kælderen til Strandgade 87 i Helsingør.

Velbevarede brønde ved Stenstrup

I landsbyen Stenstrup ved Hornbæk blev der undersøgt tre tætliggende brønde fra 15-1600-tallet. Brøndene har sikkert afløst hinanden som landsbyen Stenstrups fælles vandforsyning. Brøndkasserne bestod af trætønder, der, takket være det meget fugtige terræn, var velbevarede. Man vil måske kunne datere tønderne dendrokronologisk og dermed få en finkronologi for Stenstrubøndernes udskiftninger af landsbyens brønd.

(MNS50272 Stenstrupgård II. Udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 36).

En af brøndene fra Stenstrup under udgravning.

Bopladser og spor efter jernudvinding ved Skibstrup

Ved en forundersøgelse af et 15 hektar stort område til boligudstyknig blev der fundet flere bopladsområder med huse og gruber fra førromersk og ældre romersk jernalder, et udsmidslag fra yngre bronzealder med fund af bl.a. flækkesegl samt et område med store gruber med spor efter jernudvinding. Det er stadig relativt sjældent, at der findes spor af jernalderens jernudvinding. Et areal på i alt 2,6 hektar er udpeget til regulær udgravning.

(MNS50334 Skibstrup. Forundersøgelse betalt af bygherrerne. Kort nr. 37).

Flere kogestensgruber

Ved etablering af et nyt sundhedshus i Helsingør foretog museet en forundersøgelse af det i alt 25.000 m² store areal. Der blev registreret enkelte kogstensgruber, som siden er blevet kulstof 14-dateret til yngre bronzealder.

(MNS50354 Prøvestenscenteret. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 38).

Et magert resultat

Forud for nedgravning af elkabel til Sverige blev der foretaget en arkæologisk forundersøgelse af en strækning på 3,6 km i det vestlige Helsingør. Trods ganske mange søgegrøfter fremkom der ingen anlæg eller fund, hvilket kan skyldes, at denne del af Nordsjælland var meget tyndt befolket i forhistorisk tid.

(MNS50416 Øresundskabel 132 kV, Helsingør. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 39).

En lille bid af Helsingør

I forbindelse med nedgravning af fjernvarmeledninger undersøgte museet nogle mindre huller omkring Kongensgade 24-26. Herved fremkom der flere lag med fund fra tiden omkring 1500-tallet.

(MNS50435 Kongensgade 24-26. Udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 40).

Udgravning i Helsingør by. En lille, uforstyrret plet var bevaret mellem nedgravningerne til diverse rør.

Ingen fund ved Sct. Hans Kilde

Ved Esrumvej vest for Helsingør blev der udført en lille forundersøgelse forud for opførelse af hus nær Sct. Hans Helligkilde, uden at der blev gjort fund.

(MNS50391 Esrumvej. Forundersøgelse betalt af museet. Kort nr. 41).

Danefæ

Der er kun indleveret få detektorfund fra Helsingør Kommune, hvilket også var tilfældet i 2016. Ved Ræveleje blev der fundet to mønter fra begyndelsen af 1500-tallet.

Arkæologiske undersøgelser i Hillerød Kommune

Den sidste bid af sygehusgrunden

Ekspropriationen af de private huse inden for den kommende sygehusgrund blev gennemført hen over sommeren 2017. Herefter kunne museet foretage de sidste forundersøgelser og udgravninger i haverne til de to huse. Udgravningerne afdækkede en klynge af kogestensgruber, der lå ned mod et vådområde. Dertil kom flere gruber og stolpehuller fra romersk jernalder, der skal ses i sammenhæng med bebyggelsen på felt 10, som dækkede flere hektar vest for Salpetermosevej. Endelig dukkede der også et kulturlag fra yngre stenalder op, som dog var relativt fundfattigt. Desuden blev det sidste felt på markerne inden for sygehusgrunden udgravet i 2017. Her fandtes 15 kogestensgruber og en brønd. (MNS50012/10/5 Salpetermosen Syd. Forundersøgelse og udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 42).

Ikke flere spor efter Hillerød bys historie

I 2017 fortsattes forundersøgelsen vest for Hillerød Kirke forud for byggeriet af nyt menighedshus. Der fremkom ikke yderligere spor efter den tidligste by på stedet.

(MNS50022 Hillerød Kirke. Forundersøgelse betalt af museet. Kort nr. 43).

Tilbage til den gamle del af Skævinge

I forbindelse med nybyggeri i Skævinge blev der foretaget en arkæologisk udgravning af et ca. 2500 m² stort areal centralt i den oprindelige landsby. Udgravningen afdækkede et større antal lertagningsgruber, tre brønde samt gruber og stolpehuller fra middelalder og renæssance. Det var desværre ikke muligt at erkende spor af regulære gårde.

(MNS50136 Gersegård. Udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 44).

Udgravning af én af de tre brønde, som blev fundet ved Gersegård i Skævinge.

Store arealer med få fund

I forbindelse med byggemodning og grundsalg ved Ullerødbyen Nord i Hillerød Vest foretog museet en forundersøgelse af et ca. 39 hektar stort areal. På trods af arealets størrelse fremkom der kun ét felt, som blev indstillet til regulær udgravning. Feltet rummede to kulturlag fra den tidlige del af bondestenalderen med både keramik og flint. Udgravningen foregik fra oktober til december og indebar bl.a. soldning af store mængder jord i en særlig container, som var lejet ind fra Museum Lolland-Falster. Derudover fremkom der to mindre felter, som blev udgravet i forundersøgelserfasen. Det ene rummede kogestensgruber og bunden af en urnegrav fra førromersk jernalder. Det andet rummede de sidste rester af et kulturlag fra romersk jernalder. I undersøgelsesområdet blev der desuden gjort spredte løsfund, hvoraf en sleben flintøkse fra tiden omkring 3500 f.Kr. skal fremhæves. (MNS50178 Ullerødbyen Nord. Forundersøgelse og udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 45).

En sleben flintøkse fra bondestenalderen fundet ved forundersøgelsen af Ullerødbyen Nord.

Én økse giver ingen udgravning

Ved en forundersøgelse forud for anlæggelse af cykelsti under Nødebovej blev der fundet en flintøkse fra bondestenalderen. Da der ikke blev fundet andet af arkæologisk interesse, afstedkom forundersøgelsen ikke en egentlig udgravning.

(MNS50268 Stenholt Vang. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 46).

Højspændingsledning

I forbindelse med muldafrømning til ledningstracé på en ca. 20 km lang strækning blev der udført en arkæologisk overvågning. Der blev bl.a. fundet et grubehus i forbindelse med et bopladsområde nord for Harløse, hvor der tidligere er gjort detektorfund fra jernalderen. Grubehuse er sjældne i Nordsjælland, så det var et stort held, at grøften netop ramte ned i et anlæg af denne type. Ved udgravningen af grubehuset blev der fundet en jernkniv og et lille lerkar.

(MNS50307 Højspændingsledning Borup-Græsted. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 47).

Ovnanlæg fra førromersk jernalder fundet ved Smørkilde Bakke.

Jernalderhuse og andet godt ved Smørkilde Bakke

Forud for nedgravning af fjernvarmeledninger ved Smørkilde Bakke vest for Favrholt blev der udgravet et bopladsområde med fire huse fra overgangen mellem yngre romersk jernalder og ældre germansk jernalder. Fundet omfatter også store lertagningsgruber, en brønd samt et muligt ovnanlæg. Flere af husenes tagbærende stolper havde stenskoning. I ét af stolpehullerne blev der fundet halvdelen af en drejekværn og i et andet et husoffer i form af et lille lerkar. I det mulige ovnanlæg var der fragmenter af ornamenterede lerblokke fra førromersk jernalder. Ud over fund fra jernalderen var der også en enkelt grube med keramik og flintredskaber fra midten af yngre stenalderes tragtbrægerkultur. Endelig blev der undersøgt et moselag med lyse sten. Sådanne sten findes ikke naturligt i moser, men de er bragt derud i oldtiden, måske som led i kultiske handlinger. (MNS50340 Smørkilde Bakke II. Forundersøgelse og udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 48).

Endnu en mose med lyse sten

I forbindelse med Hillerød Forsynings planer om et lille bassin ved Favrholt foretog museet en forundersøgelse. I grøfterne fremkom et moselag med lyse sten samt en glaseret gulvflise fra renæssancen. Sidstnævnte hører til herregården/slottet Favrholt fra omkring 1550. Da en videregående udgravning ville være bekostelig i forhold til anlægsarbejdets karakter, valgte bygherren at flytte bassinet lidt mod øst, hvorved moselaget kunne henligge uforstyrret til eftertiden. (MNS50408 Favrholt. Forundersøgelse betalt af museet. Kort nr. 49)

En sumpskilpadde ser dagens lys efter 6.000 år under jorden

Forud for et planlagt byggeri i den sydøstlige del af Salpetermosen blev der foretaget en arkæologisk forundersøgelse af et 35.000 m² stort areal. Der fremkom flere områder med fund fra yngre stenalder. På toppen af en markant forhøjning lå en boplads med gruber og stolpehuller, og i moselagene neden for lå der både bearbejdet træ

og lyse sten. Endvidere blev der ved forundersøgelsen gjort et lidt atypisk fund – en sumpskilpadde med æg, der hører hjemme i den tidligste del af yngre stenalder, tiden omkring 3700 f.Kr. (MNS50409 Salpetermosen SØ. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 50).

Boplads og moselag med lyse sten

Ved en forundersøgelse forud for boligbyggeri i den nordlige del af Uvelse, blev der påvist en bebyggelse med mindst tre gårde fra romersk jernalder. Omkring gårdene lå affaldsgruber og kogestensgruber. Der blev bl.a. fundet en underligger til en skubbekværn i en af affaldsgruberne. På arealet blev desuden konstateret en mose, hvori der var deponeret en mængde sten, et fænomen som kendes fra andre lokaliteter i museets ansvarsområde. Der er tale om en rituelt betinget skik i jernalderen, som relaterer sig til tørvegravning i moserne. Aktiviteten i mosen dateres til romersk jernalder/ældre germansk jernalder. Udgravning og analyse af bebyggelsens strukturelle udviklingsforløb, samt forholdet til udnyttelsen af mosehullet, er af stor betydning for forståelsen af den regionale bosættelsesstrategi og landskabsudnyttelse i Nordøstsjælland. Det forventes, at området skal udgraves i 2018.

(MNS50411 Uvelse Nord. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 51).

På jernalderbopladsen ved Uvelse lå denne kværnsten nedgravet i en grube.

En barok sag

Som led i en genskabelse af stier i Frederiksborg Slotshave blev sporene af det gamle haveanlæg fra 1700-tallet eftersøgt. Der var ingen spor tilbage efter det barokke haveanlæg, der ses på de historiske haveplaner.

(MNS50436 Runde dam. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 52).

Registrering af privatsamlinger

I Hillerød Kommune har museet i 2017 registreret enkelte privatsamlinger fra området omkring Æbelholt og St. Lyngby.

Detektorfund

Fra Hillerød Kommune er der indkommet relativt få detektorfund i 2017. Fundene består hovedsageligt af mønter fra middelalderen, såkaldte borgerkrigsmønter.

Arkæologiske undersøgelser i Hørsholm Kommune

Hirschholm Slot

I forbindelse med ledningsarbejder ved Hørsholm Kirke, hvor Hirschholm Slot engang lå, blev arbejdet arkæologisk overvåget. Desværre var ledningsgrøften allerede gravet, inden museet blev tilkaldt, så der var ikke meget at se i den. Grøften havde ikke ramt fundamenter eller andre bygningsrester, men flere ensartede 10-15 cm store sten var gravet op. I grøften kunne man se, at stenene havde ligget i et enkelt lag, og der er sandsynligvis tale om resterne af en belægning i slottets gård. Arbejdet blev afsluttet samme dag.

(MNS50399 Hirschholm Slot. Overvågning betalt af museet. Kort nr. 53).

Støjvold ved Isterødvejen

Forud for etableringen af en støjvold langs Isterødvejen blev der udført en arkæologisk overvågning af muldafrømningen. Der blev ikke fundet væsentlige spor af fortidsminder. Eneste fund var tre små stykker keramik – antagelig fra 1800-tallet – samt bunden af en grube med lidt trækul i. Fundene gav ikke anledning til yderligere undersøgelser.

(ML20035 Grønnegade 1. Overvågning betalt af museet. Kort nr. 54).

Arkæologiske undersøgelser i Rudersdal Kommune

Bopladsgruber fra yngre bronzealder

Ved en forundersøgelse og udgravning forud for byggeri i Gammel Holte, blev der undersøgt boplads spor fra yngre bronzealder. Der blev afdækket 24 affaldsgruber samt 12 stolpehuller, som ikke har indgået i nogen sammenhængende konstruktion som f.eks. huse. I 10 af gruberne blev der fundet lerkarskår, som stammer fra et bredt udvalg af kartyper, både store forrådskar og mindre, fint tilvirkede kar. Keramikens ornamentik og karakteristika daterer fundet til yngre bronzealder, periode IV og periode VI. Fundarealet har antagelig udgjort udkanten af et regulært bopladsområde.

(MNS50359 Langhaven 16-18. Forundersøgelsen og udgravning betalt af bygherren. Kort nr. 55).

Ingen fund ved plejeboliger

Forud for byggeri af plejeboliger ved Soldraget i Birkerød blev der udlagt søgegrøfter på et ca. 5.000 m² stort areal mellem de eksisterende plejeboliger og Sjælsø. Det blev konstateret, at stort set hele området var forstyrret, sandsynligvis i forbindelse opførsel af de boliger, der ligger øst og vest for arealet. Der blev ikke fundet spor af fortidsminder ved undersøgelsen.

(MNS50360 Soldraget. Forundersøgelse betalt af bygherren. Kort nr. 56).

Nyere tid og Lokalarkiver

Indkomster og registrering

Nyere Tids indsamlingspolitik har de sidste par år været restriktiv i henhold til strategiplanen. I det følgende nævnes eksempler på nogle af de genstande, museet modtog i 2017.

Indkomster fra Hørsholm Kommune

Blandt de mere usædvanlige indkomster var fire flotte bæverhaletagsten, som stammer fra Sophienberg Slot ved Strandvejen. Tagstenene blev fundet i kælderen under Sophienberg Slot, da arkitekterne undersøgte slottet før dets restaurering/genopbygning i 1980'erne.

Sophienberg blev oprindeligt opført som et lille lysthus for dronning Sophie Magdalene og Christian 6. I 1742 gik arkitekten Eigtved i gang med opførelsen af det "lidet theus", som oprindeligt var et et-etages, langstrakt hus. Da bygningen stod færdig, fandt dronningen det dog for beskedent, og Eigtved øgede derfor bygningen i 1744-1746 med en fuld etage og udstyrede den med to yderpavilloner med mansardtage, mens midterpavillonen fik en kobberkuppel. Sophienberg blev siden ombygget flere gange. Tagstenene er med forskellig farvede glaseringer og meget velbevarede, og det er vurderingen, at de kan stamme fra de oprindelige kupler.

Bæverhaletagsten fra Sophienborg Slot.

Af byhistorisk interesse kan nævnes indkomsten af flere genstande og fotos fra en nedlagt urmager/optiker på Usserød Kongevej.

2017 må siges at være et år, hvor museets samling blev beriget med mange malerier af lokalhistorisk interesse. I Hørsholm modtog museet blandt andet et oliemaleri af C. Schneider Christensen forestillende avlsbygningerne ved Hirschholm Slot samt to malerier af kunstneren Carl Wennemoes med motiver fra henholdsvis avlsbygningerne ved Hirschholm Slot og den nuværende Rungstedvej. Museet har i forvejen flere malerier af Wennemoes med motiver fra det historiske Hørsholm i 1920-30'erne, hvormed de to malerier fint supplerer samlingen.

Indkomster fra Hillerød Kommune

Museet modtog i 2017 en samling af fotos, arkivalier og enkelte genstande fra Nødebo. Der er tale om slægtshistorie, som har trådt ud til blandt andet modstandskampen under besættelsen, samtidig med at fotografierne og arkivalierne dokumenterer landsbyens udvikling i 1900-tallet.

Carl Wennemoes (1889-1965): Parti fra Folehavevej med Hirschholm Slots Store stald i baggrunden, uden år.

Oliemaleri af Jakob Hansen. Antagelig perioden 1915-1920.

I Hillerød er blandt andet indkommet flere mindre dekorationer og et enkelt større indrammet blyantstegning af kunstneren Niels Wivel. Museet har også modtaget tre fine malerier med motiver fra det historiske Hillerød. Et af malerierne er af kunstneren Jakob Hansen (1871-1949). Jakob Hansen er en af de kunstnere, som er gået under radaren, når det kom til offentlighedens kendskab, fordi han aldrig forsøgte sig på de anerkendte udstillingssteder. Han var beskeden og holdt fast i, at hans malerier blev lavet for sin egen fornøjelsens skyld og for andre menneskers velbehag. At han så alligevel i perioder lavede udstillinger i Hillerød, og også solgte godt, ændrede ikke hans forestilling om, at maleriet var en hobby. Da han fyldte 60 år, blev han omtalt i

Dækbåden Otto af Gilleleje. Maleri af Andreas Lauersen, uden år.

avisen som "manden som ingen fjender havde". De af hans billeder, vi kender, er oftest et interiørbillede, et slotsbillede eller indtryk fra Italien. Museet er i forvejen i besiddelse af et andet af Jakob Hansens malerier, som i dag hænger på Hillerød Bymuseum.

Indkomster fra Gribskov Kommune

Fra Gilleleje har museet erhvervet et lille oliemaleri forestillende dækbåden Otto af Gilleleje. Men ellers har der i Gilleleje været fokus på en anden type indsamling, nemlig interviews:

I 2017 fortsattes undersøgelserne af jødernes flugt fra Gilleleje og de tilgrænsende kyststrækninger i oktober 1943. Fornyet opmærksomhed om emnet har medført henvendelser fra personer, der ikke tidligere har fortalt deres historie. De gennemførte interviews har yderligere nuanceret det forløb, der er beskrevet i artiklen "Kaotiske oktoberdage i Gilleleje" i museets årbog fra 2016. Hertil kommer, at Christian Tortzens grundmateriale til "Gilleleje oktober 1943" viser sig at indeholde værdifulde oplysninger, der ikke er medtaget i Tortzens bog. Endvidere er der taget kontakt til Höganäs, hvor en lokalhistoriker gennemgår de svenske arkiver for oplysninger om flygtninge fra Danmark i perioden september 1943 til krigsafslutningen i maj 1945.

Forespørgsler og udlån

Der har i 2017 været enkelte forespørgsler på at se noget af museumssamlingens opmagasinerede genstande og arkivalier. Det har bl.a. drejet sig om museets samling af bonde-nattrøjer fra 1800-tallet, Kunstmaler Viggo Pedersens værker (1854-1926), Anders Uhrskovs breve og diverse arkivalier samt Nellerødmandens fotografiapparater og udstyr.

I 2017 har museet har af sin Struensee-samling udlånt fire skillingeblade, en passe-partout, en tegning og et kobberstik til Reventlow-Museet Pederstrups særudstilling "Arven efter Struensee", som varede fra maj-oktober 2017.

Registrering

Nyere tid fortsatte i 2017 med at registrere de genstande, der befinder sig uregistreret på museets magasiner, og ligeledes større sager vi har valgt at vente med, til det store registreringsefterslæb i 2015 endelig var bragt ned på et acceptabelt niveau.

I foråret 2017 færdiggjordes pakningen af de sidste års mange nyregistrerede genstande. Omstrukturering af magasinerne er løbende i gang og fortsætter i 2018.

I 2017 registrerede Nyere Tids afdeling ca. 624 genstande. Heraf er 152 registreret i museets nye akronym MNS, resten har været efterslæbs-genstande, der derfor er registreret i de sager fra de gamle egnmuseer, de hørte til.

Forvaltning af museumsloven – nyere tid

Samlet set har afdelingen for nyere tid i 2017 gennemgået 4479 byggesager. Museet har indgivet høringsvar i alt 21 gange, hvoraf de 10 blev fulgt.

Allerød Kommune

Fra Allerød Kommune er ca. 600 byggesager gennemgået. Ingen af sagerne har resulteret i en indsigelse fra Museum Nordsjælland. Museet har vurderet seks lokalplaner for Allerød Kommune i 2017.

Fredensborg Kommune

Fra Fredensborg Kommune er der gennemgået ca. 1058 byggesager, hvoraf der er blevet gjort indsigelse mod to nedrivninger, som desværre ikke blev fulgt. Museet har vurderet fem lokalplaner fra Fredensborg.

Gribskov Kommune

I Gribskov Kommune har museet gennemgået omkring 1673 byggesager, hvoraf der er gjort indsigelser mod 11 nedrivninger. Fire af disse indsigelser blev fulgt, mens museet derudover foretog en fotodokumentation af tre bygninger, inden de blev nedrevet. Fra Gribskov Kommune har museet vurderet 17 lokalplaner.

Hillerød Kommune

Fra Hillerød kommune er ca. 550 byggesager gennemgået. Af disse har Museum Nordsjælland udtalt sig om syv byggesager. To af disse var indsigelser mod nedrivningssager (Vibekevej 5, 3400 Hillerød og Strøllillevej 4, 3320 Skævinge). Begge nedrivninger gennemførtes, men Museum Nordsjælland fik lov til at fotodokumentere bygningernes ydre og indre. En enkelt (Christian IV's Vej 5, 3400 Hillerød) vedrørte en forespørgsel om en mulig nedrivning. Museet gjorde indsigelse mod forespørgslen, og så vidt vides fulgtes denne indsigelse. En anden indsigelse vedrørte Kirsebærbakken 2, hvor museets indsigelse blev fulgt.

En udtalelse vedrørte nedrivningen af en mur på Roskildevej 56B, 3400 Hillerød, som museet ikke gjorde nogen indsigelse imod. En udtalelse/indsigelse vedrørte placeringen af nybyggeri på og brugen af Tjærebyvej 24, 3400 Hillerød. Den sidste udtalelse var en bemærkning om ombygningen af Hillerød Station. I Hillerød Kommune har Museum Nordsjælland vurderet de kulturhistoriske værdier i 13 lokalplaner.

Hørsholm Kommune

Fra Hørsholm Kommune er der gennemgået omkring 598 byggesager, og der er gjort en indsigelse (Grønnegade 32, 2970 Hørsholm). Museet har udarbejdet historiske redegørelser for to lokalplaner i Hørsholm.

Affredninger

Inden for de seneste par år har Slots- og Kulturstyrelsen på baggrund af en gennemgang af Danmarks fredede bygninger foretaget flere fredningsophævelser rundt omkring i landet. I Hillerød Kommune ønskede Slots- og Kulturstyrelsen at ophæve fredningen af Torvet 1 A-K, 3400 Hillerød, mens man i Hørsholm Kommune ønskede fredningerne af Gammel Hovedgade 3 og 9, 2970 Hørsholm ophævet. I Fredensborg ønskede styrelsen en affredning i den centrale bymidte. I alle fire tilfælde har Museum Nordsjælland gjort indsigelse. Det vides endnu ikke, hvad afgørelserne i de tre sager bliver.

Torvet 1 i Hillerød. Foto 2018.

Desuden har Museum Nordsjælland været i dialog med Allerød og Hillerød kommuner angående en færdiggørelse af kommunernes SAVE-registrering. Som en alternativ løsning foreslog museet, at kommunerne udfærdigede bevarende lokalplaner for de områder, der endnu ikke er indbefattet af en SAVE-registrering. Hillerød Kommune har været afvisende overfor forslagene, mens Allerød Kommune afventer en redegørelse for antallet af huse, det vil berøre.

Lokalarkiverne

Hørsholm Lokalarkiv

Personaleforhold

Arkivets assistent har været langtidssygemeldt, og i starten af året, hvor der var stor usikkerhed om fremtidsudsigterne, var der ikke fuld vikardækning. Det er der siden blevet rettet op på, men usikkerheden har haft stor betydning for arbejdet, og flere rutineopgaver er blevet varetaget af arkivlederen.

Et af de mange fotos, der er registreret i 2017: kolonihavehusene ved Helsingørmotorvejen vest for Hørsholm 1962-63.

Formidling

Der har været ca. 20.000 visninger af arkivets fotografier på "arkiv.dk", hvad der gør det til en vigtig del af arkivets og museets formidling. Det kaster allehånde henvendelser af sig.

Den vigtigste del af arkivets formidling er besvarelser af forespørgsler, hvad enten der er tale om personlige henvendelser eller henvendelser via telefon eller pr. mail. Antallet af forespørgsler er steget, og i 2017 har der været over 200 forespørgsler. Dertil kommer, som noget nyt, at der er mange flere "forespørgsler" fra museets andre ansatte og praktikanter i takt med, at museet har ansat nye folk, som ikke kan betjene sig selv i arkivet – og det er selvfølgelig heller ikke meningen.

Arkivets leder, Hans Jørgen Winther Jensen, har bidraget til museets årbog med artiklen "Folkeskolen på vej i Hørsholm i 1920'erne" og har desuden skrevet en række artikler Frederiksborg Amts Avis og Ugebladet i Hørsholm. I amtsavisen var der tale om fire artikler som optakt til kommunalvalget i november 2017. Samme avis bragte fire interviews med arkivlederen om lokalhistoriske emner. Ugebladet har bragt fem artikler. Den vigtigste var en artikel om Poul Henningsen i anledning af navngivningen af den tidligere sygehusgrund, "PH Park". Artiklerne er normalt bundet op på aktuelle lokale diskussioner.

Registreringer og lignende

Arkivets registreringer udføres hovedsageligt af frivillige som projekter. I 2017 blev der registreret og scannet ca. 1000 fotos.

Arbejdet med at registrere den tidligere museumsleder Rosteds arkiv fortsætter. Et tidskrævende men vigtigt arbejde, som varetages af en frivillig.

Arbejdet med at flytte vore gamle fotos til syrefri kuverter og samtidig digitalisere vore oplysninger om dem, så det i fremtiden bliver nemmere at scanne og registrere dem, er blevet fortsat.

Et nyt men kærkomment arbejde kom til allerede i 2015. Eller rettere – et gammelt arbejde er blevet meget større. I og med, at så mange mennesker via *arkiv.dk* har kigget på vores fotos og de dertil hørende data, får vi pr. mail mange henvendelser med kommentarer og rettelser. Det er tidskrævende, at tage stilling til disse kommentarer; men berigende for vore samlinger.

Afleveringer

Arkivet har modtaget godt 100 afleveringer. En af disse bør nævnes. Det drejer sig om en omfattende samling af fotos og arkivalier om en kendt stor lokal gård, Nebbegård.

Kapitel 8 arbejdet

Det har hidtil været arkivets leder, der stod for sagsbehandlingen vedrørende museumslovens kapitel 8 i Hørsholm og Fredensborg kommuner, dvs. sager om f.eks. bygningsnedrivninger. Arbejdet er i 2017 blevet overdraget til museumsinspektør Susan Johnsen.

Museumsarkivet i Hillerød

Tilbage i 2016 gik Nyere Tid i gang med at registrere fotos og arkivalier i museumsarkivet i Hillerød, som hører til museets almindelige museumssager. Dette arbejde fortsattes i 2017, hvor arkivalierne blev registreret i Arkivsystemet Arkibas med krydshenvisninger til den museumssag, de i sin tid er kommet ind med. I løbet af 2016-17 har arkivet lagt 2127 billeder ud på "arkiv.dk", så de nu er tilgængelige for offentligheden.

Gribskov Arkiv

Generelt

Arkivets faste driftsopgaver omfatter på det offentlige område blandt andet kommunale afleveringer, ekspedition af sager til forvaltningen og tilsyn med forvaltningens arkivdannelse. Dertil kommer betjening af arkivbrugere.

På det private/lokalhistoriske område er det også i et vist omfang afleveringer, der tegner billedet, men registreringer af arkivalier, skanning af billeder og vejledning af arkivbrugere og frivillige er mere omfattende.

Der har været flere fysiske brugere af arkivet i 2017, men færre telefoniske og skriftlige henvendelser. I slutningen af året forberedte kommunens digitaliseringsafdeling overgang til nyt ESDH-system til ibrugtagelse primo januar 2018. Arkivet har været involveret i arbejdet som rådgiver for Digitalisering i arkivmæssige spørgsmål og som ressource for vores eget center, Center for Kultur, Fritid og Turisme.

Brug af arkivet

I 2017 har arkivet haft 541 telefoniske henvendelser og 1413 fysiske besøgende. Til sammenligning var tallene for 2016 henholdsvis 758 telefoniske henvendelser og 1215 besøgende.

Frivillige og partnerskaber

Arkivet har fortsat knap 20 frivillige, der året igennem bidrager på forskellig vis. Det er især registrering af private arkivalier, skanning af billeder og praktiske opgaver, de frivillige varetager. Gennem året har der været mindre udskiftning – et par stykker er holdt op, men er erstattet af nye.

Et nyt partnerskab er samarbejde med Frivilligcenter Græsted, der låner lokaler på arkivet. Frivilligcenteret er ramme om mange forskellige frivillige foreninger, hvoraf vi håber, at nogle får lyst til at aflevere deres arkivalier til arkivet.

Arkivet er fortsat engageret i Museum Nordsjælland og medlem af det nordsjællandske arkivnetværk, af Organisationen Danske Arkiver (ODA), Netværk for Elektronisk Arkivering (NEA) og deltager i relevante, faglige sammenhænge med andre arkiver, herunder Rigsarkivet. I 2017 blev arkivet medlem af Landsforeningen til bevaring af Foto og Film (LFF) samt ERFA-gruppen for Starbas-arkiver.

Databaser og it

Arkivet har gennem en årrække satset på en egenudviklet arkivdatabase, "Mars". En del af arkivets nye it-strategi omfatter konvertering af data fra "Mars" til et mere tidssvarende system. Første led i forarbejdet til konverteringen er gennemført, idet der er skabt større klarhed over data og databasens struktur.

Den nye hjemmeside på domænet "www.gribskovarkiv.dk" har fået nyt layout og nye funktionaliteter samt i mindre omfang nyt indhold.

Indsamling

Arkivets årsplan for 2017 annoncerede en ny indsamlingspolitik for private arkivalier. Arkivets bemandingssituation lægger desværre en ret stram hindring for en systematisk, udfarende indsamling,

og politikken sigter derfor på en årlig "nålestiksoperation", dvs. at der udvælges ét enkelt indsamlingsprojekt årligt. Dette kan på ingen måde give en dækkende beskrivelse af samfundet i kommunens område, men vilkårene er ikke til en bredere satsning. I 2017 var satsningen deltagelse i kampagnen "Giv det videre 2017", der indsamler danskernes erindringer.

Arkivet tager fortsat imod uopfordrede donationer. Her kan for 2017 særligt nævnes afleveringer fra Søborg-Gilleleje Husmandsforening, De grønne Pigespejdere i Gilleleje, Teaterbussen i Blistrup, Esrum Biograf, Rotary i Helsingør og Kongensgave i Helsingør foruden adskillige fotografier. Fra kommunen har vi blandt andet modtaget afgangsbøger fra folkeskolerne, byrådets, de politiske udvalgs mødeprotokoller og tre it-systemer.

Registrering

Arbejdet med at registrere kommunale arkivalier i "www.gribbas.dk" er i gang, men opgavens omfang og kompleksitet tilsiger, at arbejdet vil vare flere år endnu.

På privatarkivområdet blev der i 2017 taget hul på et registreringsefterslæb, der forventes indhentet i første halvdel af 2018.

Formidling

Arkivets skoletjeneste med undervisningstilbud til folkeskolen blev stort set færdigudviklet i 2017, men blev ikke sat i værk inden nytår. Det skyldes, at ambitionerne voksede i takt med at arbejdet skred frem. Der forventes premiere i 2018.

Arkivet har bidraget til den såkaldte Touchwall i Kulturhavn Gilleleje, som drives i fællesskab med Museum Nordsjælland.

Det i årsplanen for 2017 annoncerede crowdsourcing-projekt – digitalisering af sognerådsprotokoller – har måttet udskydes, da den eksternt leverede it-plattform, som projektet er afhængigt af, endnu ikke er gået i luften.

I efteråret deltog arkivet for første gang i markeringen af Halloween i Græsted – i dagens anledning kaldet "Græskarsted". Ca. 130 mennesker var forbi for at høre lokalt indsamlede spøgelseshistorier og få lidt godter.

I samarbejde med Græsted Bibliotek BLIK arrangerede arkivet også i efteråret et velbesøgt foredrag med Malene Schwartz og Cathrine Errboe. Foredraget – eller samtalen – handlede om Malenes Schwartz liv og processen i at skrive erindringer og var et led i kampagnen for at indsamle erindringer "Giv det videre 2017". Kampagnen og dermed arrangementet var desuden en kobling til DRs dokumentarserie "Historien om Danmark".

Forskning

Forskningsprojektet med arbejdstitlen "Socialreformen 1933 lokalt" har løbet i dele af 2017, men har været under pres fra andre arbejdsopgaver. Desuden har det været sat på pause i nogle måneder til for et andet forskningsprojekt, nemlig bidrag om Gribskov Kommunes område for tiden 1850-2007 til Trap Danmarks 6. udgave, bind 26. Trap Danmark forventer at udgive dette bind i juni 2018.

Samlinger, magasiner og udstillingslokaler

Samlinger

Kassationer

Museet ønsker at skille sig af med genstande, der af den ene eller anden grund ikke er bevaringsværdige. Der kan være tale om meget ødelagte ting af typer, museet i forvejen har flere af, genstande, der er irrelevante for museets samlinger, eller ting, der ikke har lokal proveniens. Der er udarbejdet foreløbige kassationslister, som bl.a. tæller en stor samling meget nedbrudte landbrugsredskaber, der har ligget i mange år i en lade på Bjerggården. Arbejdet kom dog ikke kommet videre i 2017 på grund af tidnød.

Våben, samlertilladelse

Museet har været i kontakt med politiet angående en overordnet tilladelse til at opbevare våben i samlingen. Forinden er alle museets våben sat op i to lister, en med skydevåben og en med blankvåben, da det er to forskellige våbentilladelser. Det ser ud til, at vi som museum får tilladelserne uden videre. Senere vil politiet aflægge museet besøg for at se våbnene.

Deponier afviklet: Søfartsstyrelsen og arkivet i Hornbæk

I 2016 fik museet afviklet et par store deponier i Gilleleje, så der faktisk kun manglede et. Det drejer sig om genstande, der engang blev lånt til dels udstilling i Skibshallerne, dels ting på Nakkehoved Fyr. I dag er det hele ejet af Søfartsstyrelsen, med hvem vi har et udmærket samarbejde. De har selv i mellemtiden fået et depot til deres genstande, så det har været muligt for dem at tage genstande hjem, hvilket skete først på sommeren. Der resterer blot enkelte ting på museets magasin i Fiskerengen, resten er placeret som permanent lån på udstillingsstederne.

Lokalarkivet i Hornbæk deponerede nogle redskaber på Gilleleje Museum omkring 1988. Ved en henvendelse i oktober, overdrog arkivet genstandene til Museum Nordsjælland.

Konservering

Der er nogle gange i årets løb dukket genstande op, der nødvendigvis måtte stabiliseres eller desinficeres for enten ikke at gå helt til, eller fordi der kunne være en risiko forbundet med at anbringe tingene i vores magasiner. Disse ting er der taget hånd om, når de dukkede op. Et lille overskud på konserveringskvoten på Bevaring Sjælland i Køge blev anvendt til at få stabiliseret malingslaget på en våbencontainer fra 2. Verdenskrig.

Andet

I løbet af forsommeren er der afsluttet så mange sager fra det tidligere Gilleleje Museum, at der faktisk kun mangler at blive gjort rede for ganske få genstande. I Hillerød er vi nået til pakning af en mængde af de nyregistreringer, der er indført de sidste par år. Det er frivillige, der udfører meget af

arbejdet, og i den forbindelse blev der i begyndelsen af september afholdt et lille kursus i genstandshåndtering, pakkematerialer og andre relevante emner.

Magasiner

Fiskerengen

I magasinet på Fiskerengen i Gilleleje blev der i 2016 påbegyndt en større oprydning, inden magasinet skulle udvides med et 200 m² stort, indskudt dæk. Udvidelsen er nødvendig for at få plads til de mange museumsgenstande fra den permanente udstilling i Pyramiden i Gilleleje, der nedtages, fordi Gribskov Kommune har solgt bygningen. Oprydningen omfatter alle de genstande, der ikke hører til på et museumsmagasin som gamle montrer og diverse rekvisitter fra tidligere udstillinger.

Flytning

Allerede ved udgangen af 2016 var størstedelen af de udstillede genstande i Pyramiden på Vesterbrogade i Gilleleje pakket og klar til at flytte. Det hele er anbragt ved hovedindgangen til museet. I løbet af foråret og sommeren blev fast inventar taget ned. Noget af det blev genbrugt i Tidens Gade på Bymuseet, dele med museumsnummer blev taget ned til magasinering.

En lille del af udstillingen i Pyramiden – pakket og klar til flytning.

Mezzanin

For at få plads til det hele, var vi i lang tid optaget af planlægningen af byggeriet af et indskudt dæk på det store magasin i Fiskerengen. Ifølge vores planlægning, skulle projektet udføres i løbet af sommeren, ikke mindst for at skåne museumsgenstandene fra de værste forhold, når de nødvendigvis skulle ud af bygningen, mens arbejdet foregik. Det kom ikke til at gå sådan; på grund af mange uforudsete hændelser, trak det hele ud til langt hen i efteråret, og vi kom først i gang i oktober. Hallen blev tømt for museumsgenstande i løbet af fire dage, de blev anbragt i otte containere ude bag huset.

Containerne udenfor magasinet i Fiskerengen, som midlertidigt blev brugt til opbevaring.

Der var desuden lejet to lifte og en gaffeltruck til byggeriet og vi anvendte dem også til at flytte tunge møbler med.

Mezzaninen blev leveret i uge 43, og de næste uger blev meget hektiske. Mezzaninen blev afleveret med reoler og efter det hele var sat op og synet af kommunens byggesagsafdeling, blev møbler og andre museumsgenstande sat ind på plads i løbet af en uge. Den afsluttende oprydning og rengøring kommer til at strække sig langt ind i 2018, men det er jo en helt anden historie.

Et udsnit af den nye mezzanin, hvor tingene er ved at blive sat på plads.

Det gamle sommerhus på vej gennem Gillelejes snævre gader.

Maagen og Sommerhuset

I forbindelse med flytningen fra museets gamle adresse på Vesterbrogade i Gilleleje, skulle genstande udstillet udenfor, også flyttes. Det drejede sig om en fiskekutter, Maagen, styrehuset til samme og det lille sommerhus med tilhørende das.

Maagen, der i flere år har henstået mere og mere forfalden, var ikke en museumsgenstand og skulle derfor ikke nødvendigvis bevares. Den blev tømt for museumsgenstande i begyndelsen af november, så den derefter kunne fjernes og hugges op uden videre. Det skete lige før jul. Sommerhuset blev også tømt for genstande og i slutningen af november blev styrehuset og sommerhuset flyttet til en midlertidig opbevaring på Østergade 20.

Uden om sommerhuset har der været lagt en større samling genstande af sten som f.eks. skubbekværne. De har ført en skjult tilværelse i mange år, efterhånden som vegetationen har taget over og dækket det meste, så det er nok udmærket, at de er kommet ud i lyset igen. Foreløbig er de flyttet til magasinet på Bjerggården.

Hestevogne

I april blev de store siloer i laden på Bjerggården revet ned og noget af træværket på vægge og porte blev udskiftet. Forinden havde vi gennemgået indholdet af laden og havde blandt meget andet fundet en mængde meget ødelagte små landbrugsredskaber, nummererede museumsgenstande, der stod bag siloerne. Efter laden var tømt, blev de hestevogne, vi skal bevare, sat pænt på række sammen med de store landbrugsmaskiner fra den tidligere Hillerødfabrik Nordsten.

Udstillingslokaler

I januar blev særudstillingen om kvindernes valgret, der i 2015-2016 var vist i Elværket i Hillerød, taget ned og alle ting lagt på plads, og lånte genstande blev returneret til deres rette ejere. Efter nedtagning blev rummet ændret til at huse en udstilling om arkæologi, hvor der kan skiftes ud løbende.

I Østergade 20 blev der indrettet en skolestue til skoletjenesten i den tidligere dagligstue. Til det fik vi en masse "nye" skolepulte fra det nu lukkede Dansk Skolemuseum i København, så vi kan have over 20 elever i rummet ad gangen.

Det tidligere soveværelse blev malet til brug for små, skiftende udstillinger. Der blev i 2017 ophængt en lille maleriudstilling med billeder af Johan Behrens.

Tilsynsrapport

Alle museets adresser er blevet gennemgået i løbet af 2017 for at få et grundigere overblik over klimaet i de rum, hvor vi opbevarer vores genstandssamling. Der er efterfølgende udarbejdet en rapport over den generelle tilstand af lokalerne med beskrivelse af klima, lys, rengøring og sikkerhed. Fremover vil tilsynet ske nogenlunde regelmæssigt.

Forskning

Som statsanerkendt museum har Museum Nordsjælland pligt til at forske inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. På det arkæologiske område har Slots- og Kulturstyrelsen endvidere fastlagt særlige standarder, der stiller krav til det forskningsmæssige output, som museets medarbejdere skal levere i form af fagfællebedømte monografier og artikler i nationale og internationale tidsskrifter. Netop kravet til museernes forskning var et af de væsentligste incitamenter til fusionen og dannelsen af Museum Nordsjælland. Efter fusionen har museet udarbejdet en arkæologisk forskningsstrategi for perioden 2015-2018, som er grundlaget for prioriteringen af medarbejdernes forskningstid samt deltagelse i kurser, konferencer og forskningssamarbejder.

Nyt fællesmusealt forskningstidsskrift

Sammen med Rudersdal Museer, Furesø Museer og Helsingør Kommunes Museer udgiver Museum Nordsjælland i 2018 det første nummer af det nordsjællandske forskningstidsskrift "Gransk". Tidsskriftet, der vil udelukkende bringe fagfællebedømte artikler, der lever op til de almene forskningskrav, skal gøre det lettere for museerne at få udgivet deres forskning inden for såvel nyere tid som arkæologi. Der bliver tale om et on-linetidsskrift med fri download af artiklerne. I 2016 og 2017 er der, sammen med de andre museer, arbejdet med forberedelserne af tidsskriftet, ligesom et par af museets medarbejdere har leveret artikler.

Forskning – arkæologi

På det arkæologiske område er der i strategiplanen valgt tre overordnede forskningsemner:

- Nordøstsjællands stenalderfjorde
- Nordsjællands bebyggelsesudvikling i yngre bronzealder og ældre jernalder
- Renæssance – bebyggelse på landet og i byen

Nordøstsjællands stenalderfjorde

Det store fundmateriale fra stenalderbopladsen Nivå 10 er fortsat under bearbejdning. I 2017 blev der brugt ca. ½ årsværk på registrering af fundene med henblik på senere publicering.

Nordsjællands bebyggelsesudvikling i yngre bronzealder og ældre jernalder

Databasen over bopladser fra yngre bronzealder og jernalder udbygges fortsat. Det var oprindeligt tanken, at den skulle udbygges med katalog over hustomter. I 2017 blev de sjællandske museer dog enige om, at man ville arbejde hen mod en fællesdatabase over hustomter på hele Sjælland med udgangspunkt i et større arbejde, som er foretaget af Museum Sydøstdanmark. Databasen skal være tilgængelig over nettet, og det kræver nogle modifikationer. Med lidt held kan databasen være driftsklar i 2018.

I 2017 har museumsinspektør Jakob Schlein Andersen forfattet artiklen "Yngre bronzealders bosættelser i Nordsjælland", der i 2018 udgives i tidsskriftet "Gransk".

Renæssance – bebyggelse på landet og i byen

I samarbejde med Malmø Museer er der fortsat arbejdet hen mod en publicering af foredragene fra konferencen "Øresundsbyerne – fra urbanisering til renæssance", der blev afholdt i 2014. Konferenceberetningen forventes udgivet i 2018 eller 2019.

Urban Diasporaprojektet blev videreført med et nyt tilskud på 80.000 kr. med henblik på at inddrage materialet fra Nationalmuseets undersøgelser forud for byggeriet af det nye M/S Museet for Søfart.

Museumsinspektør Kjartan Langsted har skrevet artiklen "Torup – en landsby der forsvandt" om den tilsandede landsby Torup i Tisvilde Hegn. Artiklen er fagfællebedømt til udgivelse i tidsskriftet "Hikuin".

Forskningsprojekt uden for de overordnede strategier

Som beskrevet i artiklen om senistidens jægere i Nordøstsjælland i museets årbog for 2015 har museet i 1995 og 1996 udgravet en lokalitet fra Brommekulturen i Attemosen, som fortjener en regulær publicering. Lokaliteten afspejler kortere ophold på bredden af den store sø, som Attemosen formentligt var. Eftersom bopladser fra denne periode af ældre stenalder er yderst sjældne, er lokaliteten vigtig for forståelsen af perioden, og publiceringen vil have interesse på skandinavisk niveau. Artiklen blev påbegyndt i 2017 og afsluttes i 2018. Der stiles mod en publicering i "Gransk".

Ph.d.-projekt

Forskningskravet omfatter yderligere enten en udgivelse af en monografi eller en ph.d.-afhandling inden for en fireårig periode. Museet valgte i 2015 at igangsætte et ph.d.-forløb for en af museets egne medarbejdere, Pernille Pantmann, der udarbejder afhandlingen "De marginale vådområder? Vådområdenes betydning og udnyttelse som resource- og deponiområde i Nordsjælland fra 0-400 e.Kr. Nye perspektiver på bebyggelsesstruktur og sakrale handlinger". Ph.d.-forløbet foregår i samarbejde med Ph.d.-skolen og Saxo-Instituttet på Københavns Universitet.

I 2017 blev der lagt ¾ årsværk i ph.d.-forløbet. En omfattende strukturændring af afhandlingen betyder, at den har bevæget sig fra at have jernalderens brug af vådområder i Nordsjælland i centrum til en mere teoretisk-filosofisk tilgang til den arkæologiske forskning og et opgør med dogmatisk tankegang, hvor vådområderne bliver et gennemgående eksempel. Der blev desuden tid til at deltage i flere udenlandske konferencer, hvilket også blev understøttet af Fiddlers legat med 5.000 kr.

Forskningsartikler

I 2017 blev følgende artikler af museets arkæologiske medarbejdere udgivet:

- Appel, L. 2017: Carved ship images from the Bronze Age barrows of north-eastern Zealand: on the trail of Bronze Age farmerfishers and seafarers. I: Sophie Bergerbrant and Anna Wessman (red.): New Perspectives on the Bronze Age. Proceedings of the 13th Nordic Bronze Age Symposium held in Gothenburg 9th to 13th June 2015. Archaeopress Archaeology. Oxford.

- Bennike, O., Pantmann, P. & Aarsleff, E. 2017: Holocene development of the Arresø area, north-east Sjælland, Denmark. © 2017 by Bulletin of the Geological Society of Denmark, Vol. 65, pp. 25–35. (I samarbejde med ekstern forfatter: O. Bennike).

Konferencer

Museets medarbejdere har deltaget med indlæg på flere inden- og udenlandske konferencer:

- "Første udgave af Sydvestdansk Bronzealder Netværks seminar". Haderslev.
- "Aktuel Arkæologi i Østdanmark". Københavns Universitet. Hovedarrangør: Museum Nordsjælland.
- "Nordisk Bronzealder Symposium" i Oslo.
- "24th Annual Meeting of the EAA". Maastricht, Holland. Indlæg: "Whitish stones – incomprehensible sacred elements?" (Pernille Pantmann).
- "Kultur-, naturhistorisk og kunsthistorisk orienteringsmøde" (ODM) med følgende indlæg:
  - "Grise, Køer og Får – en neolitisk bondegård!" (Claudio Casati).
  - "Vandmøllerne ved Favrholt" (Zenon Topcagic).
  - "Lyse sten – et sakralt perspektiv på især jernalderen" (Pernille Pantmann).
- "Second Ertebølle symposium. Technology, Innovation and Communication in the Pre-Roman Iron Age". Afholdt på stenaldercentret Ertebølle.
- "Crossroad Archaeology: Global Narratives of Local Encounters A memorial conference for Professor Klavs Randsborg". Københavns Universitet.
- "Landschaft und Besiedlung. Archäologische Studien zur vorrömischen Eisenzeit- und älteren Kaiserzeit im Mittel- und Südost Europa. Indlæg: Wetlands – the new black in Danish landscape archaeology? New perspectives on the Roman Iron Age settlement pattern in Denmark" (Pernille Pantmann).
- Fredagsseminar om aktuelle arkæologiske forskningsprojekter ved Saxo-instituttet. Indlæg: "De dyrebare dyr – sakralt deponerede dyr i romersk jernalder" (Pernille Pantmann).

Forskning – nyere tid

Grundstammen i museets forskning inden for Nyere Tid ligger i at undersøge og udpege det, der kan betragtes som noget særegent ved Nordsjælland i et kulturhistorisk perspektiv. På den baggrund har museet udvalgt en række overordnede temaer for forskningen indenfor nyere tids kulturhistorie. Nogle af disse temaer har hørt til de tre fusionerede museers tidligere specialer, hvorfor museet er i besiddelse af et stort kildemateriale i form af enten genstande eller arkivalier i tilknytning til dem. Det drejer sig om følgende tre temaer:

- Det nordsjællandske krongods. Størstedelen af Nordsjælland var krongods fra anden halvdel af 1500-tallet og frem, hvilket har haft afgørende betydning for formningen af det nordsjællandske kulturlandskab med parforcejagtlandskabet og skovene samt ikke mindst for slotsbyernes og det førindustrielle landbosamfunds udvikling.
- Kyst- og havfiskeriet på Sjællands nordkyst og Halsnæs, herunder begivenhederne i Gilleje i oktober '43. Inden for dette område undersøges fiskerikulturen på Nordkysten, fra Halsnæs

til Helsingør, herunder udviklingen af kystkulturen og samspillet mellem menneske og natur gennem tiden.

- Byudvikling generelt i Nordsjælland, herunder industri- forstads- og velfærdshistorie.

I 2017 blev der arbejdet med følgende projekter:

Det nordsjællandske krongods

Projekt: Enevældens Nordsjælland - Køn og repræsentation i 1700-tallets hofkultur

Museum Nordsjælland planlægger at etablere et nyt museum i Hørsholm, som tager udgangspunkt i de begivenheder, der udspillede sig i og omkring det nu nedrevne Hirschholm Slot. Der er tale om en langsigtet strategi, som ud over udstillinger inddrager slottets stadig eksisterende have og produktionsbygninger samt Danmarks ældste frihedsstøtte. Nærværende projekt er derfor tænkt som et udviklingsprojekt, hvis grundlæggende formål er at generere ny forskningsbaseret viden om Museum Nordsjællands samlinger samt geografiske og tematisk-kronologiske ansvarsområde. Resultaterne heraf vil danne udgangspunkt for formidlingen i det nye museum.

Dronning Caroline Mathilde. Maleri af Peder Als (u. årstal).

Et af projektets grundlæggende formål er at fremhæve en hidtil negligeret regional dimension i enevældens hofkultur og magtudfoldelse. Det udfordrer de traditionelle forståelser af enevældens hofkultur og magtrepræsentation som et fortrinsvist københavnsk og mandsdomineret fænomen. Intentionen er at nuancere dansk enevældes historie ved at inddrage de nordsjællandske magtcentre.

I oktober 2017 udarbejdede museumsinspektør Kristoffer Schmidt, formidlingsinspektør Ingeborg Philipsen og afdelingsleder Ida Rosenstand Klahn (projektleder) en interessetilkendegivelse om tildeling af fondsmidler til forskningsprojektet. I forbindelse med ansøgningen er der etableret et forskningsnetværk bestående af forskere fra Københavns Universitet, Syddansk Universitet, Nationalmuseet, Høgskolen i Sør-Øst Norge og M/S Museet for Søfart.

Projekt: De Jessenske relationer

På baggrund af museumsinspektør Kristoffer Schmidts udfærdigelse af en artikel om topografen E. J. Jessens beskrivelse af oldtidsmonumenterne i Hirschholm Amt i 1700-tallet er der etableret forbindelse til et forskernetværk med base på Rigsarkivet. Her er man i færd med at udfærdige en antologi om de relationer, der skulle danne grundlag for et upubliceret topografisk storværk om

Danmark og Norge af netop Jessen. Artiklen om Jessen og oldtidsmonumenterne bliver en del af antologien og forventes publiceret i 2018. Samtidig forventes det, at man bidrager med kommentararbejde til en transskriberet udgave af de førnævnte relationer.

I relation til forskningsfeltet "Det nordsjællandske krongods" fik museumsinspektør Søren Frandsen i 2017 antaget sin artikel "Træk af de sjællandske bønders boligindretning fra 1100-årene til slutningen af 1700-tallet" i det fagfællebedømte tidsskrift "Hikuin" (publiceres i 2018).

Byudvikling generelt

Projekt: Nordsjællands velfærdshistorie – nordsjællandsk identitet

Projektet tager udgangspunkt i en analyse af, om man kan spore en lokal eller regional variation i holdningerne til velfærdsstaten eller velfærdssamfundet gennem tiden.

Gennem et fokus på udvalgte institutioner i velfærdssamfundet vil spørgsmålet om, hvorvidt deres udvikling i Nordsjælland kan siges at have antaget en særlig karakter, blive belyst. De udvalgte institutioner fremtræder mere lokalt bestemte end de normer og institutioner, der udspringer af nogle af de statslige politikker, der traditionelt opfattes som velfærdshistoriens kerneområder: fattigforsorgs-bistandslovgivningen og lovgivningen omkring alderdomsforsørgelse, men selv på nogle af disse områder spiller lokale forhold og normer ind. Den overordnede tanke er, at de konkrete undersøgelser skal bruges til en overordnet diskussion af, om Nordsjælland har en særlig velfærdshistorie i forhold til den nationale og andre regioners velfærdshistorie.

I relation til projektet fik museumsinspektør Hans Jørgen Winther Jensen i 2017 antaget sin artikel "Folkeskolen mellem by og land i Nordsjælland 1900-1925" i det fagfællebedømte tidsskrift "Gransk" (publiceres i 2018).

Formidling

Udstillinger

I slutningen af 2016 blev den lokalhistoriske udstilling i Pyramiden i Gilleleje lukket som en konsekvens af, at Gribskov Kommune har solgt bygningen. Derfor var museets udstillingssteder reduceret fra syv til seks ved indgangen til 2017. Trods det, steg museets samlede besøgstal fra ca. 19.000 i 2016 til ca. 21.100 i 2017. Besøgstallet er dog stadig alt for lavt, og en af årsagerne er de mange små lokaliteter med ufokuserede udstillinger, hvoraf flere er forældede. Derfor satses der på at etablere større, fokuserede og tidssvarende udstillinger i museets tre "hovedbyer". I Hørsholm blev der i 2017 udarbejdet et idéoplæg til et nyt museum om Hirschholm Slot, enevælden og oplysningstiden, som forhåbentlig kan placeres i en af de store bygninger, der husede det tidligere Jagt- og Skovbrugsmuseum. I Gilleleje fortsatte samarbejdet med Gribskov Kommune og Gilleleje og Omegns Museumsforening om planerne for et nyt museum om kystkulturen og jødetransporterne over Sundet i 1943, men i løbet af året blev planerne sat på standby, bl.a. fordi placeringen af de nye bygninger var problematisk. I februar 2018 besluttede Gribskov Kommune helt at trække sig ud af arbejdet med museumsplanerne på grund af økonomiske omprioriteringer.

Hillerød Bymuseum

Museets ønske om at skabe et kombineret historisk værksted og oplevelsesrum for Hillerøds børn på Hillerød Bymuseum kom i 2017 et stort skridt nærmere med bevillingen af 100.000 kr. fra Grethe Christiansens Legatstiftelse til projektet.

Købmandsbutikken i Tidens Gade på Hillerød Bymuseum – før og efter nyindretningen.

Nyere Tids formidlingsinspektør har i samarbejde med praktikanter og museets frivillige i 2017 virkeliggjort første del af planerne om at lave nye, sjove og lærerige oplevelsesrum til børnene. Der er blevet skabt en ny historisk købmandsbutik i "Tidens Gade" på bymuseet, hvortil der blandt andet er blevet kopieret og fabrikeret konservesdåser, flasker samt kopiæsker af skuresæber og vaskepulvere fra 1920'erne. Udviklingen af Tidens Gade henimod et historisk værksted vil samtidig give et stort kvalitetsløft til Museum Nordsjællands undervisningstilbud om livet i gamle dage.

Udover købmandsbutikken vil gæsterne desuden fremover blive budt velkommen af et lille hyggeligt børneasyl indrettet for de helt små. "Have Grethes Asyl" er en hilsen til Grethe Christiansen selv, også kendt som asylmoderen "Have Grethe", der selv passede Hillerøds børn og ved sin død i 1893 donerede en stor sum penge til byens første børneasyl. Fondsprojektet skal stå færdigt i maj 2018.

Johan Behrens udstilling

På Østergade 20 blev vist en udstilling af Gilleleje-maleren Johan Behrens, der i sine marinemalerier skildrer det farverige og slørede aftenlys ved Sjællands nordkyst. For første gang blev udstillet en række mindre skitser, der er et godt supplement til de færdige malerier. – I museets årbog blev bragt artiklen "Johan Behrens – en farverig maler", hvor det kunstneriske virke nærmere blev beskrevet.

Kulturhavn Gilleleje

Museet samarbejdede i 2017 med den frivillige udstillingsgruppe i Kulturhavn Gilleleje om udstillingen "Sommerhilsen fra Gilleleje". I dag sender vi SMS'er, når vi vil fortælle venner og bekendte om vore ferieoplevelser. For 100 år siden var det meget moderne at benytte postkort, når beskeder om feriens glæder skulle sendes til omgangskredsen. Fra Gilleleje er bevaret i hundredvis af postkort, der giver et meget fint billede af fiskerlejet og ferielivet for 100 år siden. Vi udvalgte de bedste til udstillingen.

I samarbejde med Gribskov Arkiv har museet fortsat i 2017 med at lave digital formidling i Kulturhavn Gilleleje om forskellige emner i relation til Gillelejes historie. Den digitale formidling suppleres af en miniudstilling i Kulturhavnen.

Markeder, museumsdage og andre arrangementer

Hillerød Slotssø Byfest

I anledning af Hillerød Slotssø Byfest arrangerede museet en række byvandring i Hillerød. To af disse (31/5 og 10/6) omhandlede renæssancens Hillerød, mens de to andre (7/6 og 11/6) omhandlede forholdet mellem kongen og slotsbyen Hillerød.

Under byfesten var der på Hillerød Bymuseum forskellige arrangementer målrettet børnefamilier. I forbindelse med byfesten ønskede handelslivet (C4-foreningen) i Hillerød at sætte fokus på butikkernes historie. Museum Nordsjælland bidrog til dette ved at fremfinde omkring 100 ældre fotografier med tilhørende tekstbeskrivelse dels fra eget arkiv og dels fra Hillerød Lokalarkiv. Fotografierne blev af C4 forstørrede og sat i butiksvinduerne i Slotsgade og Helsingørgade under byfesten.

Hillerød Kulturnat

Arkæologerne bidrog til Hillerød Kulturnat med arrangementet "Smag på oldtiden" i udstillingen på Elværket. Udenfor blev de forbipasserende opfordret til at male deres eget mel på en skubbekværn og derefter bage en brødkiks over åben ild på vikingetidsmaner. Det var der mange i alle aldre, der syntes, var sjovt at prøve, og den nybagte brødkiks med nykværnet smør på faldt også i de flestes smag. Indenfor kunne publikum smage på en mængde mad fra jægerstenalderen, bronzealderen og jernalderen. Alt blev serveret med fortællinger om de arkæologiske fund, som lå til grund for f.eks. fiskesuppe, byggrød og stegt vildsvine- eller dyrekølle. Det var et meget velbesøgt arrangement med over 300 spisende gæster.

På Hillerød Bymuseum var der fuldt hus det meste af Hillerød Kulturnat, hvor 247 børn og voksne lagde vejen forbi Jægerbakken. Her kunne man prøve snobrødsbagning over kulsvierkul og gammeldags lege udenfor, mens skattejagten "Jagten på Maskinerne" var et tilløbsstykke indenfor.

Trykkerne i Grafisk Museum havde mange glade gæster, der selv fik lov til at trykke et kort og se og høre de store maskiner snurre. Museets husfortæller Kisser underholdt børnene med historier i skolestuen, mens museets inspektører holdt omvisninger for de voksne med mere barske fortællinger om livet i Hillerød i gamle dage.

Nyere Tid var inviteret til at deltage med foredrag i årets focus-arrangement: "Tre perioder, Tre foredragsholdere, Set fra tre vinkler – det globale, det lokale og Avisen". Der kom mange positive tilbagemeldinger på det udsolgte arrangement.

Æbelholt Klostermarked

Klostermarkedet var i 2017 flyttet fra juni til den 19. -20. august for ikke at falde sammen med Hillerød Slotssø Byfest. På trods af arrangementets flytning var antallet af gæster stort set det samme som i 2016 – ca. 1200 besøgende, heraf 793 voksne og 390 børn.

"Street Food" på Hillerød Kulturnat. Ved Elværket kunne der males korn på en ægte oldtidskværn.

Vejret var stabilt og varmt hen over weekenden. Flere aktører på markedet var helt nye, fordi en del af markedets faste aktører ikke havde mulighed for at komme i august måned. Det gjaldt blandt andet musikgruppen Ramashang, som dog har meldt ud, at de deltager på markedet i 2018. Til gengæld deltog fortælleren Mikkel Langbue i 2017, som havde været savnet de seneste år.

Markedet havde i 2017 flere aktiviteter for børnefamilierne i form af arbejdende værksteder, hvilket var en succes, som fortsat vil blive udviklet i de kommende år. Det gjaldt blandt andet garnfarvning under ledelse af Klaverfabrikkenes Eva Myhre. Et nyt og succesfuldt tiltag var ridderbøden, hvor børn kæmpede tvekamp iført rustning og våben og efterfølgende blev slået til ridder. I en anden ny bod var der demonstrationer på middelaldermad og smørkærning, mens børn ved klosterhaven kunne lære om urter og selv prøve kræfter med fremstilling af planteplaster og te. Derudover bød 2017 på musik, mad, hesteridning, maling, træsnitning, falkonershow samt rundvisninger på ruinen, i haven og på museet.

Julemarkedet på Hillerød Bymuseum

Julemarkedet på Bymuseet er en gammel og altid velbesøgt tradition på museet, båret af en flok fantastisk engagerede frivillige, der sørger for hyggelige aktiviteter for børnene: der filtes garn til bolde, marcipangrismaskinen kører, og de hjemmebagte honninghjerter pyntes, mens julehjerterne flettes, og gløggen skyldes ned til lyden af harmonikaens toner. I Tidens Gade fortælles julehistorier og sælges bolcher som i gamle dage. Igen i år fik vi skænket gran fra en god ven af museet, så den faste guirlandbindingsgruppe havde rigeligt til den traditionelle julepyntning af museet.

Som en del af julemarkedet i år lavede museet en miniindsamling og -udstilling om det, der betyder noget for folk i Hillerød i julen. En af de sjove ting, der blev afleveret, var to tørrede marcipangriser købt på julemarked på Bymuseet i 1974 – vi kunne endda finde de forme frem, som de i sin tid blev fabrikeret med, og som stammer fra Chokoladeforretningen "Nu-Nu", der engang lå i Slotsgade. Såvel forme som marcipangrisene er i dag en del af museets samling.

Kulturdagen i Hørsholm

Museet deltog for første gang i Hørsholm Kulturdag, hvor der var en stor interesse for arrangementet med omkring 120 deltagende i museets skattejagt "Jagten på det forsvundne slot". Med et gammelt kort stukket i hånden skulle familierne udføre forskellige opgaver. Her skulle der

Fra kulturdagen på Ridebanen i Hørsholm.

både køres med gammeldags trillebør læsset med mursten, et åg skulle bæres, og sporene efter det gamle slot skulle findes. Ruten gik også forbi museet, som i dagens anledning fik mange førstegangsbesøgende.

Julestue på Hørsholm Egn Museum

Museum Nordsjælland lancerede i 2017 et nyt tilbud ved at invitere til julestue på Hørsholm Egn Museum. Museet ønskede med julestuen at skabe en gammeldags jul for de besøgende, så de både kunne komme i julestemning og samtidig lære om julens kulturhistorie. Det er tanken, at forskellige sider af julens kulturhistorie fremover vil blive belyst med skiftende temaer.

Temaet i 2017 var H.C. Andersens eventyrlige jul. H.C. Andersen opfandt det flettede julehjerter, og derfor var museet fint pyntet op med rød-hvide julehjerter og papirklip, mens historiefortælleren Kisser genfortalte nogle af H.C. Andersens vintereventyr for børn og barnlige sjæle. I en af museets gamle stuer var et juletræ pyntet som i sidste halvdel af 1800-tallet, museets frivillige Ole Peters spillede julens kendte sange på sin harmonika, mens familierne kunne flette julehjerter og dekorere honningkager. Arrangementet blev en succes med omkring 150 besøgende på dagen, hvoraf mange var på museet for første gang.

Julestue på Hørsholm Egn Museum.

Egnsspil i Gribskov

I anledning af 10 året for etableringen af Gribskov Kommune 1. januar 2007 arrangerede museet et egnsspil med titlen "Vi er alle i samme båd". Det skete i samarbejde med Gilleleje og Omegns Museumsforening og Lokalhistorisk Forening for Helsingør og Omegn. Temaet var, hvordan vi i dag har det med at være borgere i Gribskov Kommune, og hvad var det for traditioner, der fandtes i de to gamle kommuner Helsingør og Græsted-Gilleleje? Gennem et underholdende program med sange og optræden blev lokale holdninger i bysamfundene markeret.

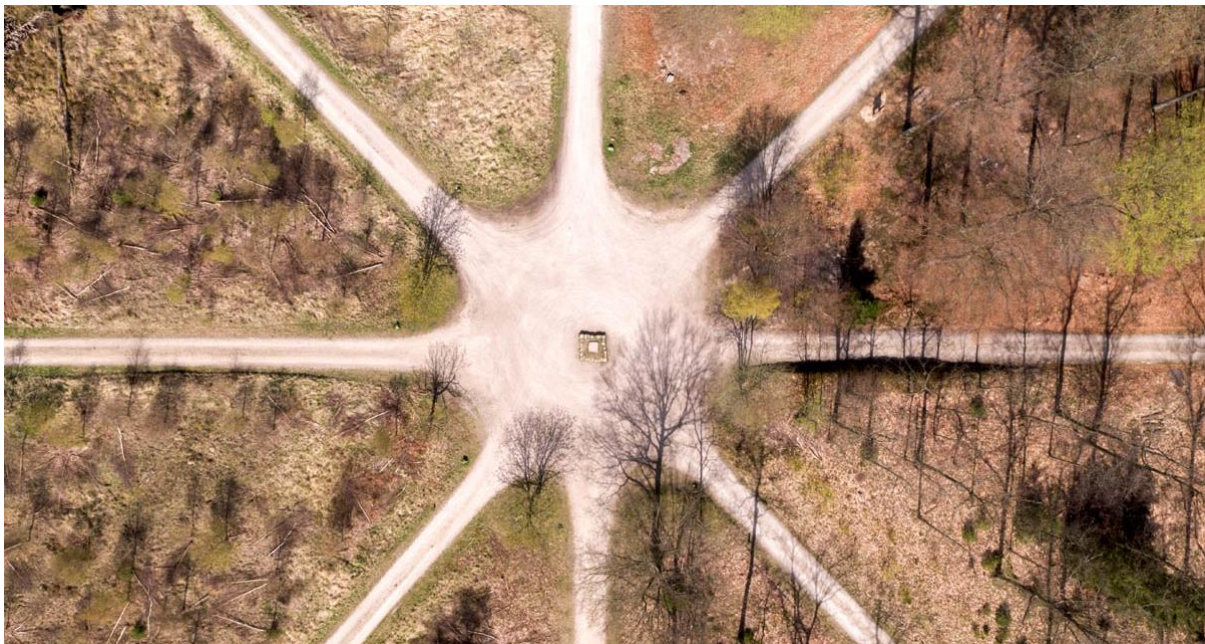
Arrangementer på Fyrhistorisk Museum

Fyrhistorisk Museum på Nakkehoved tiltrækker mange besøgende, og der kom særlig mange gæster til "Fyrenes Dag" i august. Til julemarkedet første weekend i advent var der pyntet festligt op med hjerter, nisser og alt, hvad der hører sig til, og i cafeen var der julekage.

Parforcejagtlandskabet i Nordsjælland

Museum Nordsjælland har siden 1. januar 2017 fungeret som site manager institution for UNESCO verdenskulturarvsområdet Parforcejagtlandskabet i Nordsjælland, der består af Gribskov, Store Dyrehave, samt Jægersborg Dyrehave og Hegn. Det betyder, at museet har det daglige ansvar for at verdensarvsområdet beskyttes, udvikles og formidles. Til at varetage denne funktion er der ansat en site manager. Projektet finansieres i fællesskab af Naturstyrelsen, Slots- og Kulturstyrelsen, Det Grønne Museum og Museum Nordsjælland samt Allerød, Fredensborg, Gribskov, Hillerød, Lyngby-Taarbæk og Rudersdal kommuner.

I marts 2017 lanceredes en ny hjemmeside, www.parforce.dk, på dansk, engelsk og tysk. Hjemmesiden skal formidle historien om Parforcejagtlandskabet og inspirere til at besøge området.

Luftfoto fra parforcejagtlandskabet: Kongestjernen i St. Dyrehave, hvor otte snorlige, nummererede jagtveje mødes.

En ny turistfolder blev også udgivet og omdelt til diverse turistbureauer, overnatningssteder mv.

I løbet af året blev der afholdt en række foredrag, bl.a. i forbindelse med Hillerød Slotssø Byfest. I oktober 2017 blev der afholdt en guidet cykeltur i Store Dyrehave, hvor interesserede lokale borgere kunne lære mere om skovens historie.

I efteråret 2017 blev der foretaget den årlige monitorering af verdensarvsområdet. Monitoreringen har til hensigt at dokumentere, at de vigtige kulturspor – som danner grundlag for optagelsen på UNESCOs verdensarvsliste – beskyttes og bevares. Monitoreringen viste, at kultursporene i verdensarvsområdet ikke er truet.

Arbejdende værksteder

Laugø Smedje

Smedjen holdt åbent i sommermånederne og i efterårsferien, hvor de besøgende kunne opleve det gamle smedehåndværk. Med lidt hjælp fra seniorsmedene kunne børnene selv prøve sig frem og forme det glødende jern til hestesko og søm, de kunne tage med hjem. Trods en kort sæson med en enkel ugentlig åbningsdag havde smedjen ca. 500 gæster.

Isefjordsbåden Vilhelm

Efter den sædvanlige klargøring i maj indtog Vilhelm sin vante plads ved kajen i Gilleleje havn. Tavlen ved skibet fortalte om skibets historie, mens medlemmerne af Vilhelms Skibslaug supplerede med information om det gamle sejlskibsmiljø og Vilhelms tid som aktivt fiskefartøj. Programmet omfattede også i år aftenture om mandagen, mens der i weekenderne blev sejlet til havne på Øresundskysten.

Foredrag og andre arrangementer

Museets medarbejdere har i 2017 afholdt 61 foredrag og ture udenfor museernes mure. Arrangementerne har været velbesøgte og har i alt haft over 3800 deltagere. Foredragene har både fundet sted i foreningsregi og som offentlige arrangementer. Museet lægger særlig vægt på de offentlige foredrag, der trækker et stort og bredt publikum.

Historier om Danmark

I forbindelse med den landsdækkende kampagne "Historier om Danmark" tilbød Museum Nordsjælland i foråret og efteråret en lang række særarrangementer. Arrangementerne fandt sted i takt med, at DR viste programrækken "Historien om Danmark". I april og maj var emnerne oldtiden og tidlig middelalder, i september og oktober den efterfølgende tid frem til år 2000.

Udgangspunktet for museets forårsarrangementer var udvalgte lokale historier om Nordøstsjælland oldtid og middelalder – historier som også havde betydning i national sammenhæng. Arrangementerne foregik i hele museets område, både ude i landskabet og på udstillingssteder. Man kunne høre drabelige fortællinger om død og vold i stenalderen, opleve åbent hus hos

bronzestøberen, overvære en arkæologisk passiar om jernalderens store spørgsmål, høre om liv og død på Augustinerklosteret og gå en skumringstur i middelalderens Helsingør, for bare at nævne nogle få.

I Elværket i Hillerød, blev en række udvalgte arkæologiske genstande, som knyttede sig til de enkelte perioder og fortællinger, præsenteret i en oversize sættekasse. Det var en måde at fortolke en arkæologisk samling på, en samling, hvor der var løbende udskiftninger af ting, der alle rummede perspektiver og spændende bidrag til historien. F.eks. blev de talrige detektorfund, som museet behandler, udstillet. De kom direkte fra mulden og omfattede alt fra mønter til guldbarrer og maskingeværkugler. Detektorfundene og de udvalgte arkæologiske genstande fortalte hver deres historie, som ved særarrangementerne blev knyttet til Danmarkshistorien med ny viden om den nordsjællandske oldtid og middelalder.

Til brug i sommersæsonen udsendte DR bogen "På tur i Danmarks Historie", der skulle give publikum mulighed for at besøge spændende lokaliteter rundt om i landet. Nyere Tid bidrog til afsnittet om Region Hovedstaden, hvor turen "Rågeleje til Villingebæk – tre nordsjællandske fiskerlejer" indgik. Den havde nedslagspunkter i Rågeleje, på Gilbjerg Hoved, i Gilleleje, på Nakkehoved med de to fyr og i Villingebæk. Blandt andet blev der fortalt om tyskernes radarstation på Gilbjerg, jødernes flugt fra Gilleleje i oktober 1943, Nakkehoved som vigtig fyrlokalitet og om teglværket i Villingebæk, der ødelagde det gamle fiskerleje. Turen var på 20 km og kunne på cykel gennemføres på to timer.

Nyere tids museumsinspektører afholdt en række velbesøgte foredrag og byvandring i relation til hvert enkelt af DR's tv-afsnit. Der blev arrangeret en omvisning på Æbelholt Kloster, et foredrag om reformationen blandt fiskerne i Gilleleje, afholdt i Gilleleje Kirke med sognepræst Ole Buchardt Olesen, et foredrag om Struensee på Hørsholm Bibliotek, en byvandring i Hillerød med titlen "Svenskerne kommer!" Foruden en cykeltur i parforcejagtlandskabet, en vandretur om "Krig og død" i Gribskov, et foredrag i Gilleleje om fremkomsten af skytteforeninger efter nederlaget til Tyskland i 1864 samt foredrag om Hørsholms og Fredensborgs skolehistorie.

Åbent hus på arkæologiske udgravninger

Museet har afholdt åbent hus på udgravningen i Asminderød og i Helsingør Nord. I alt ca. 300 besøgene deltog i de to arrangementer.

I slutningen af april deltog museets arkæologer i et større heldags arrangement ved Asserbo Slotsruin. Om formiddagen blev 20 skoleklasser vist rundt på ruinen og hørte om arkæologi og livet i middelalderen. Om eftermiddagen var der åbent for alle interesserede. I alt kom der ca. 950 børn og voksne forbi museets telt.

Oplysningstiden – arrangement med den polske ambassade

I anledning af 200-året for den polske nationalhelt Tadeusz Kościuszkos død afholdt Museum Nordsjælland i samarbejde med Den Polske Ambassade den 23. november et seminar om de nye ideologiske og samfundsmæssige strømninger i Danmark og Polen i oplysningstiden. Seminaret var på engelsk og havde tre oplægsholdere: Michael Bregnsbo fra Syddansk Universitet, Przemysław Gawron fra Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Warszawa og Kristoffer Schmidt fra Museum Nordsjælland.

Anden formidling

Formidlingsprojekt om lurfund

Museet søgte Gribskov Kommunes Pulje for Kultur, Turisme og Idræt om midler til en formidling af fundstedet for Blistrup-lurerne. Midlerne blev bevilget, og projektet ventes gennemført i foråret 2018. Ejeren af jordstykket gik selv ind i sagen og donerede midler til en afstøbning af den bevarede originale lur, der er udstillet i Paris.

Tisvildevejen

I samarbejde med Pilgrimsruten Tisvildevejen er der udarbejdet vandreruter fra Gribskov til Tisvilde. Det er tanken, at der i 2018 skal udarbejdes informationsmateriale om turen og opstilles informationskilte. Ruten er anlagt således, at vandregæsten kommer forbi flere væsentlige kulturhistoriske steder, såsom Esum Kloster, parforcejagtvejene i Gribskov, den tilsandede landsby Torup, Sct. Helene Kilde mm.

PH Park i Hørsholm

Museet har spillet en aktiv rolle ved navngivningen af den nye bydel "PH Park" på Sygehusgrunden i Hørsholm. Nyere Tids afdelingsleder, der sad i dommerkomiteen for udpegningen af bydelens navn, holdt ved navnets offentliggørelse en tale om PH's tilknytning til Hørsholm, og arkivlederen for Hørsholm Lokalkiv fik bragt en artikel om PH i lokalavisen.

Kommunalvalget 2017

Museets afdeling for Nyere Tid blev flittigt brugt i medierne i forbindelse med kommunalvalget i 2017. Således medvirkede flere af afdelingens inspektører i to af TV2 Lorrys udsendelser med titlen "En vild historie fra rådhuset". I udsendelserne fortalte inspektørerne om dengang, der lå en verdensberømt forsøgsgård, hvor Hillerød Rådhus står i dag, og om Karen Blixens far, krigshelten kaptajn Dinesen, der engagerede sig i Hørsholms lokalpolitik. Museumsinspektør Søren Frandsen deltog i et live-program i TV2 Lorry omkring museumsplanerne i Gilleleje, og arkivleder Hans Jørgen Winther Jensen fik i Frederiksborg Amts Avis bragt en artikelserie om forskellige nedslag i Hørsholms lokalpolitik gennem tiden.

Amatørarkæologer og detektordag

Der er afholdt en serie møder mellem museet og formændene for de amatørarkæologiske foreninger. Det har bl.a. medført, at der blev afholdt en detektordag, hvor museet sørgede for en egnet mark, ligesom museet stillede lokaler til rådighed for foreningernes oplæg om detektorbrug for ca. 30 interesserede, som efterfølgende drog på felttur ved Esum, hvor der kom flere fine fund for dagen.

Undervisning af studerende

Museets arkæologer har gennemført undervisning af arkæologistuderende fra Københavns Universitet. Undervisningen har bl.a. omfattet et kursus om praktisk opmåling med GPS i felten, behandling af data og anvendelse af data i GIS-programmet MapInfo og en introduktion til arbejdet som inspektør på et lokalmuseum.

Skoletjenesten

I 2017 er der sket mange nye ting i Skoletjenesten på Museum Nordsjælland. I foråret kunne Skoletjenesten byde velkommen til formidlingsinspektør Ingeborg Phillipsen, som er ansvarlig for undervisningen inden for nyere tid i hhv. Hørsholm og Hillerød. Ingeborg er en erfaren formidler, som har flere spændende ideer til aktiv undervisning, som skoler og ungdomsuddannelser nok skal få glæde af fremover.

Nye rammer for skoletjenesteforløb

I Gilleleje lukkede udstillingen og skolestuen i Pyramiden i efteråret 2016, hvilket naturligvis har haft en effekt på museets samlede besøgstal. Skolestuen kunne heldigvis flyttes til et nyistandsat lokale i Østergade 20, hvor der blev plads til lidt flere pulte, så alle elever kan få en siddeplads. Dørene til den nye skolestue blev åbnet i starten af maj måned.

På Bymuseet i Hillerød har fondsmidler fra Grethe Christiansens Fond givet mulighed for at påbegynde en trinvis udvikling af udstillingen Tidens Gade. Formålet er, at udstillingen skal blive mere børnevenlig med flere genstande, som man kan få lov til at prøve. Dette giver mulighed for at lave en langt mere aktiv og inkluderende undervisning om livet i Hillerød. Første led er en ny købmandsbutik anno 1925-30, hvor børnene kan købe gammeldags varer, veje kaffe af på købmandsvægten, prøve et gammeldags kasseapparat og få indsigt i udviklingen fra varer i løs vægt til mærkevarer i farvestrålende indpakninger.

Undervisning i den nyindrettede skolestue i Gilleleje.

I Elvæket i Hillerød har museet i efteråret indrettet et undervisningslokale med plads til f.eks. foredrag og oplæg, gruppearbejder og værkstedsundervisning. Lokalet ligger lige ved siden af udstillingen, så det er nemt at inddrage dette i undervisningen. Det nye lokale har også givet mulighed for at eleverne kan spise deres madpakker indendørs, hvilket der har været en stor efterspørgsel på.

Kontakt til lærerne

Skoletjenesten deltager, når vores tilskudskommuner afholder arrangementer, hvor lærere kan møde udbydere af undervisningstilbud i "Åben Skole". Derudover udsender vi nyhedsbreve til alle grundskoler med beskrivelser af vores aktuelle undervisningstilbud. Alle tilbud kan naturligvis også findes på

museets hjemmeside, www.museumns.dk hvor det er muligt at læse om indhold, kontaktperson, praktiske forhold mv.

Nye samarbejder

Året har budt på et par nye spændende samarbejder. Nina Bundgaard Trier fra HHX (Handelsgymnasiet) i Hillerød har i samarbejde med museet udviklet et undervisningsforløb om Nordsten Maskinfabrik i Hillerød. Gymnasierne er generelt svære at nå, men her skulle elever fra 2. g. med udgangspunkt i temaerne "børnearbejde", "kvindernes rolle", "arbejdsforhold", og "Nordstens betydning for byen", stille med forslag til, hvordan en ny udstilling kunne se ud. Forløbet var tværfagligt mellem fagene historie og afsætningsøkonomi, så eleverne kom også med deres bud på, hvordan en museumsudstilling kunne annonceres. Eleverne var virkelig engagerede i opgaven og havde lavet spilforslag, små film, udstillingsmodeller og havde mange gode forslag til markedsføringen. Ideerne vil helt sikkert blive brugt i det videre arbejde på Bymuseet. Samarbejdet fortsætter i 2018 med nye klasser.

Byrådet i Hillerød har bestemt, at alle kommunens elever i folkeskolen skal have flere og fælles oplevelser indenfor kunst, kultur og musik. Skoleforvaltningen og en kreds af lærere og skoleledere har derfor i samarbejde med lokale kulturinstitutioner udvalgt og finansieret fire obligatoriske Åben Skole forløb. Museet deltager med det historiske værksted i Hørsholm "Stenalderbopladsen ved Mortenstrupgård", som alle 3. klasser skal besøge de næste to år. De første syv ud af 23 klasser tog turen til Hørsholm i efteråret.

Årets undervisning

I 2017 blev der booket 74 undervisningsforløb på museerne og ude i lokalområderne med deltagelse af 1548 elever og 150 lærere. Lukningen af Gilleleje Museum i Pyramiden har naturligvis haft betydning for mængden af det samlede antal undervisningsforløb. Der har været flere specialklasser med børn med særlige behov i både Gilleleje og Hillerød i det tilbud, der hedder "En skoledag for 100 år siden". Forløbene får gode evalueringer af både lærere og elever, og selvom klasserne ofte er meget små, og derfor trækker ned i besøgsstatistikken, så er det meningsfyldt fordi museerne netop på det område kan gøre en forskel og give eleverne en anderledes og positiv oplevelse af egne evner. Nedlukningen i Gilleleje er også blevet brugt til at eksperimentere med nye forløb med madlavning i og af naturen, som er blevet godt modtaget og derfor arbejdes der videre med konceptet.

Skoletjenesteforløbet "Julens Traditioner" på bymuseet har også i år trukket mange klasser til. Forløbet er populært, fordi der arbejdes seriøst med de kulturhistoriske aspekter af julen på en overraskende og involverende måde. For eksempel blev Nordstenfabrikkens oprindelige fabrikation af støbejernskomfurer formidlet ved hjælp af "støbning" af komfurdele med chokolade. Det fik budskabet om sammenhængen med den traditionelle danske julemiddag og støbejernskomfuret fra 1890'erne til at hænge fast – og så var der naturligvis smagsprøver!

I Hørsholm er der blevet arbejdet med at udvikle nye koncepter for skoletjenestetilbuddene om Hirschholm Slot og oplysningstiden, der vil blive markedsført i 2018. Museet har desuden fået hjælp af praktikant Simone Lindebjerg Krogh fra Skovskolens natur- og kulturformidleruddannelse, der i tæt samarbejde med Hørsholm Lokalarkiv, har udviklet et nyt tilbud til Hørsholms udskolingsklasser, hvor eleverne bliver klædt på til selv at agere guider i Hørsholms by.

Støbejernskomfurets opfindelse 1890'erne var en forudsætning for den danske julemenu.

I Elværket i Hillerød blev der i efteråret lavet et nyt undervisningsforløb "Historien i Historien", som bruger den arkæologiske udstilling "Historier om Nordsjælland" som udgangspunkt for elevernes arbejde med fagmålet historiske fortællinger. Eleven udvælger en genstand i udstillingen, som de efterfølgende skal inddrage i en historie, hvor de selv er en person i en af oldtidens perioder. Det har været et forløb, som har tiltalt mange lærere og på kun 1½ måned kom der 10 klasser.

Igen i 2017 har det været muligt for skoleelever fra 8.-10. klasse at komme i erhvervspraktik som arkæolog i uge 40. Der er ikke mange museer, som tilbyder praktik som arkæolog, hvilket afspejlede sig i at der kom ansøgninger fra Lolland, Odsherred, København, Jægerspris og naturligvis fra hele Nordsjælland. Som sidste år var det en stor succes med et fuldttegnet hold på 10 elever, som blev

mere afklarede i deres valg af fremtidig karriere. Og til trods for meget realistisk (læs vådt og koldt) arkæologvejr, var der et par elever, som stadig gerne ville være arkæologer.

Hjemmeside og sociale medier

Almindelig drift af hjemmesiden fyldte mest i 2017. Kalender og indhold blev løbende udbygget og opdateret - herunder specielt arrangementer i forbindelse med DR-serien "Historier om Danmark". Arbejde med søgemaskine-optimering fortsatte. Menupunktet "Udstillinger" blev opdateret med ny struktur og indhold. Internt er der arbejdet med at optimere arbejdsgange.

Hjemmesiden havde i 2017 næsten 30.000 brugere og omkring 40.000 besøg. De mest besøgte dele af hjemmesiden er praktisk information om åbningstider, udstillinger og kontakt til medarbejdere samt kalender med museets arrangementer.

Museets Facebook-side havde ved udgangen af året 938 likes og 965 følgere. Opslag på siden var primært om arrangementer, det arkæologiske arbejde og lokal historie. Der er opslag flere gange om ugen.

Rækkevidden af opslag var forskellig året i gennem. I starten af 2017 nåede opslag i gennemsnit ud til ca. 400 brugeres newsfeed. I slutningen af året var det ca. 1000 brugeres newsfeed. Forskellen skyldes bl.a., at de mere populære arrangementer lå i sidste halvdel af året.

The image shows a screenshot of a Facebook post from 'Museum Nordsjælland' published on October 13, 2017. The post features four photos: a lighthouse, an interior room with a table and lamp, a shop window for 'F. CHR. SCHEPLER' with items like coffee and tobacco, and a hand holding a small object. To the right of the post is a 'Performance for your post' box with the following data:

Performance for your post		
6,337 People Reached		
74 Reactions, comments & shares		
56 Like	19 On post	37 On shares
2 Love	1 On post	1 On shares
2 Comments	0 On Post	2 On Shares
14 Shares	14 On Post	0 On Shares
395 Post Clicks		
158 Photo views	25 Link clicks	212 Other Clicks
NEGATIVE FEEDBACK		
4 Hide Post	0 Hide All Posts	
0 Report as Spam	0 Unlike Page	
Reported stats may be delayed from what appears on posts		

Facebook-opslaget om museets efterårsaktiviteter nåede ud til 6337 brugere.

Der blev i 2017 brugt mindre beløb på at forøge rækkevidden på opslag af arrangementer. Rækkevidden var dog primært organisk, som vi ikke betaler for. Det mest succesfulde opslag var om efterårsferie-tilbud, SOM nåede organisk ud til 7.318 brugere.

Museets Facebook side for Nakkehoved Fyr opdateres med lidt mindre hyppighed og har omkring 400 følgere/likes. Det samme gælder siden for Æbelholt Kloster, der omkring 200 følgere/likes.

Publikationer

Museum Nordsjællands årbog 2017

Museet udgav i november 3. årgang af årbogen "Alle tiders Nordsjælland". Årets udgave når op på næsten 200 sider med 15 artikler, og der er som sædvanlig tale om en broget buket nordsjællandsk kulturhistorie. Kronologisk bevæger artiklerne sig fra oldtiden frem til i dag, og geografisk kommer de rundt i alle de ni kommuner, der udgør museets arbejdsområde.

Hillerødhistorier

I anledning af Frederiksborg Slotskirkes 400 års fødselsdag i 2017 udgav Museum Nordsjælland i samarbejde med Hillerød Provsti og FrederiksborgCentret hæftet "Hillerødhistorier", der var en husstandsomdelt gave til kommunens borgere. Hæftet rummer otte rigt illustrerede artikler skrevet af en række af museets inspektører og eksterne forfattere. Hillerødhistorier belyser væsentlige sider af Hillerød bys historiske identitet og er krydret med små anekdoter og gamle postkortmotiver. Udgivelsen af hæftet var mulig takket være udlån af billeder og postkort fra bl.a. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Lennart Weber og Lokalhistorisk Arkiv for Hillerød Kommune, og det var økonomisk realiserbart takket være Nordeafonden, Nykredit, HHM A/S, Hillerød Industri og Håndværkerforening, ARCnordic, Danbolig Hillerød, Danbolig Erhverv Hillerød samt FrederiksborgCentret.